

Technická univerzita v Liberci

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: Pojišťovnictví

**INVESTIČNÍ ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ VERSUS PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ
SE STÁTNÍM PŘÍSPĚVKEM**

Comparison of unit-linked insurance and supplementary pension insurance with state
contribution

DP-EF-KPO-2010-10

Kateřina Huňorová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Jarmila Radová, Ph.D. – katedra pojišťovnictví

Konzultant: Mgr. Jozef Kordík – International Insurance Services s.r.o.

Počet stran: 86

Počet příloh: 4

Datum odevzdání: 6. května 2010

PROHLÁŠENÍ

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 06. 05. 2010

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní doc. RNDr. Jarmile Radové, Ph. D. za čas, který mi věnovala při konzultacích diplomové práce, za cenné rady a připomínky, jež k této práci měla. Další poděkování bych věnovala svému konzultantovi panu Mgr. Jozefu Kordíkovi za zprostředkování kontaktu na pana JUDr. Poncara, předsedu představenstva penzijního fondu Allianz, a za jeho cenné rady. Jelikož jsem měla možnost promluvit si s panem JUDr. Poncarem, který mi sdělil mnoho zajímavého o penzijním připojištění, penzijním fondu Allianz a o trhu penzijního připojištění, ráda bych mu za jeho ochotu také poděkovala. V neposlední řadě bych chtěla díky věnovat své rodině za podporu a to nejen duševní ale i finanční během celé doby mého studia.

ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA

Diplomová práce s názvem Investiční životní pojištění versus penzijní připojištění se státním příspěvkem je zaměřena na porovnání těchto pojistných produktů.

Práce obsahuje charakteristiku investičního životního pojištění, legislativní úpravu tohoto pojištění, způsoby konstrukce pojistného a počátečního poplatku. V neposlední řadě je diplomová práce doplněna analýzou trhu investičního životního pojištění, která zahrnuje tržní podíly jednotlivých pojišťoven dle předepsaného pojistného. Dále je popsáno penzijní připojištění se státním příspěvkem, legislativní úprava, formy podpory penzijního připojištění ze strany státu a zamýšlená reforma tohoto produktu. I zde je provedena analýza trhu s penzijním připojištěním.

Součástí diplomové práce je také komparace investičního životního pojištění a penzijního připojištění z různých pohledů. Jedním z hledisek je například porovnání vývoje pojistného či příspěvků účastníků vzhledem k vývoji ekonomiky. Práce je ještě doplněna o dopady ekonomické krize na investiční životní pojištění a penzijní připojištění se státním příspěvkem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Investiční životní pojištění, penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní fond, státní příspěvek, pojišťovna, účastník penzijního připojištění, pojistník.

ANNOTATION AND KEYWORDS

This diploma work called Comparison of unit-linked insurance and supplementary pension insurance with state contribution is focused on comparing these insured products.

This work contains the characteristics of, the ways of insurance construction and initial fee. Last but not least, this work is complemented by unit-linked insurance market analysis, which includes market shares of individual insurance companies in compliance with specified insurance rate. Next, supplementary pension insurance with state contribution is described, legislative form, forms of supplementary pension insurance subvention from the state and envisaged reform of this product.

One component of this diploma work is also comparing of unit-linked insurance and supplementary pension insurance from different points of view. One of the points of view is for instance confrontation of insurance rate development or participants' financial contribution in reference to economic evolvement. This work is complemented by impact of economic crisis to unit-linked insurance and supplementary pension insurance with state contribution as well.

KEYWORDS

Unit-linked insurance, supplementary pension insurance with state contribution, pension fund, state contribution, insurance company, participant of supplementary pension insurance, policy holder.

OBSAH

Prohlášení	3
Poděkování	4
Anotace a klíčová slova	5
Annotation and keywords	6
Obsah	7
Seznam použitých zkratk a symbolů	10
Seznam tabulek	11
Seznam obrázků	12
Úvod	13
1 Principy fungování investičního životního pojištění	15
1.1 Investiční životní pojištění	15
1.1.1 Konstrukce investičního životního pojištění	16
1.1.2 Konstrukce pojistného za investiční životní pojištění	18
1.1.3 Rezerva životního pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník.....	20
1.2 Nákladovost investičního životního pojištění	20
1.3 Výhody a nevýhody investičního životního pojištění.....	22
1.4 Analýza pojistného trhu	24
1.5 Obměna investičního životního pojištění	28
1.6 Právní úprava investičního životního pojištění	28
2 Principy fungování penzijního připojištění se státním příspěvkem.....	33
2.1 Penzijní připojištění jako součást důchodového systému	33
2.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem	33
2.2.1 Penzijní plán	36
2.2.2 Podpora penzijního připojištění státem	38
2.3 Analýza trhu s penzijním připojištěním	41

2.4	Právní úprava penzijního připojištění se státním příspěvkem	45
2.4.1	Reforma penzijního připojištění	46
2.5	Výhody a nevýhody penzijního připojištění	48
3	Investiční životní pojištění versus penzijní připojištění se státním příspěvkem	51
3.1	Porovnání z hlediska zúčastněné osoby	51
3.1.1	Investiční životní pojištění	51
3.1.2	Penzijní připojištění se státním příspěvkem	51
3.2	Porovnání z hlediska zaměstnavatele	52
3.3	Porovnání z hlediska státu	52
3.4	Porovnání z hlediska společnosti nabízející pojistný produkt	52
3.4.1	Investiční životní pojištění	52
3.4.2	Penzijní připojištění	53
3.5	Porovnání z hlediska podstaty produktu	53
3.6	Porovnání z hlediska vývoje ekonomiky	54
3.6.1	Počty osob investičního životního pojištění a penzijního připojištění versus vývoj nezaměstnanosti	55
3.6.2	Počty osob investičního životního pojištění a penzijního připojištění versus vývoj hrubého domácího produktu	56
3.6.3	Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus hrubý domácí produkt	57
3.6.4	Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus míra inflace	58
3.6.5	Počet pojištěných a počet účastníků penzijního připojištění versus celkový počet obyvatel	59
3.6.6	Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus průměrná hrubá mzda	62
3.6.7	Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus výdaje na konečnou spotřebu domácností	63
3.7	Porovnání z hlediska výkonnosti a zhodnocení	65
4	Dopady ekonomické krize na životní pojištění a penzijní připojištění	69

4.1	Ekonomická krize v životním pojištění	70
4.2	Ekonomická krize a penzijní připojištění	71
4.3	Nejenom o ekonomické krizi s předsedou představenstva penzijního fondu Allianz	77
	Závěr	83
	Seznam použité literatury	85
	Seznam příloh	86

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

BPbrutto pojistné

ČPČeská pojišťovna

ČPPČeská podnikatelská pojišťovna

ČSČeská spořitelna

HDPhrubý domácí produkt

IŽPinvestiční životní pojištění

KB.....Komerční banka

KSNkalkulované správní náklady

NPnetto pojistné

PER.....Produkt Expense Ratio (ukazatel nákladovosti produktu)

PF.....penzijní fond

PHP.....předepsané hrubé pojistné

PP.....předepsané příspěvky i penzijní připojištění

TER.....Total Expense Ratio (ukazatel nákladovosti fondů)

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Výše počátečního poplatku podle alokačního procenta	19
Tab. 2 Výše počátečního poplatku podle počátečních jednotek.....	19
Tab. 3 Přehled předepsaného pojistného za IŽP.....	25
Tab. 4 Počet účastníků investičního životního pojištění	27
Tab. 5 Výše státního příspěvku	40
Tab. 6 Přehled prostředků na účtech klientů u jednotlivých PF	42
Tab. 7 Přehled počtu účastníků u jednotlivých PF	43
Tab. 8 Zhodnocení prostředků v letech 1999 až 2008 u jednotlivých PF	44
Tab. 9 Počty pojištěných a nezaměstnaných v letech 2005-2008	55
Tab. 10 Vývoj HDP a počtu osob IŽP a PP v letech 2005-2008.....	56
Tab. 11 Pojištěnost v IŽP a PP	57
Tab. 12 Vztah počtu pojištěných popř. účastníků a počtu obyvatel	60
Tab. 13 Výdaje na konečnou spotřebu domácností, předpisy hrubého pojistného pro IŽP a předpis příspěvků.....	64
Tab. 14 Přehled finanční skladby PF pro rok 2008 a 2009	72

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Struktura investičního životního pojištění.....	16
Obr. 2 Tržní podíly pojišťoven dle předepsaného pojistného za rok 2008	26
Obr. 3 Schéma dávek penzijního pojištění	36
Obr. 4 Strom života pro rok 2010.....	38
Obr. 5 Strom života pro rok 2050.....	39
Obr. 6 Vztah inflace a průměrného zhodnocení PF v letech 1999-2008.....	45
Obr. 7 Vztah předepsaného hrubého pojistného, předepsaných příspěvků a míry inflace..	59
Obr. 8 Vývoj propojištěnosti v letech 2005-2008	61
Obr. 9 Meziroční změny pojistného v IŽP, příspěvků PP a průměrné hrubé mzdy.....	63
Obr. 10 Podíly na výdajích na konečnou spotřebu domácností v letech 2005-2008.....	65
Obr. 11 Přehled výkonnosti investičních fondů a strategií pojišťovny ING	66
Obr. 12 Finanční aktiva za rok 2007	73
Obr. 13 Finanční aktiva za rok 2008	74
Obr. 14 Finanční aktiva za rok 2009	74
Obr. 15 Hospodářské výsledky PF v letech 2007-2009	76

ÚVOD

Cílem diplomové práce, která nese název Investiční životní pojištění versus penzijní připojištění se státním příspěvkem, je komparace z názvu vyplývajících pojistných produktů. Oba tyto produkty představují oblíbený produkt na českém pojistném trhu a budou porovnány z různých hledisek.

Druhým cílem je provést dílčí analýzy. Tyto analýzy se budou týkat pojistného trhu investičního životního pojištění i penzijního připojištění z hlediska předepsaného pojistného, z hlediska příspěvků a počtu účastníků. Další analýzy budou obsahovat vývoj pojistného a počtu pojištěných, respektive vývoj příspěvků a počtu účastníků vzhledem k vývoji ekonomiky, čili vzhledem k vývoji inflace, hrubého domácího produktu, nezaměstnanosti, počtu obyvatel České republiky atd.

Diplomová práce je rozvržena do 4 kapitol, které se dále člení na podkapitoly. V první kapitole diplomové práce je provedena charakteristika investičního životního pojištění. Zde se pojednává o způsobu konstrukce tohoto pojistného produktu, způsobu konstrukce pojistného a počátečních poplatků, výhodách a nevýhodách investičního životního pojištění a o právní regulaci. V této části je obsažena první analýza pojistného trhu. Druhá kapitola diplomové práce je věnována penzijnímu připojištění se státním příspěvkem. I tady je uskutečněna charakteristika tohoto produktu. Dále jsou popsány výhody a nevýhody penzijního připojištění, právní regulace, penzijní plán a státní příspěvek. Jedna z podkapitol pojednává i o uvažované reformě penzijního připojištění. Samozřejmě i v této kapitole je provedena analýza trhu s penzijním připojištěním. Třetí kapitola diplomové práce je pojata jako praktická část, ve které se nachází porovnání investičního životního pojištění a penzijního připojištění z různých hledisek, například z hlediska zúčastněné osoby, zaměstnavatele, státu a také z hlediska společnosti nabízející tyto produkty. V jedné podkapitole třetí části jsou obsaženy dílčí analýzy vývoje pojistného, popřípadě příspěvků účastníků a vývoje počtu pojištěných, popřípadě počtu účastníků vzhledem k vývoji ekonomiky. Čtvrtá kapitola diplomové práce se týká bezesporu zásadního výkyvu, jenž postihl nejen českou ekonomiku v roce 2008 a 2009. Tím je míněna ekonomická krize. Tento dočasný stav ekonomiky poznamenal různé oblasti českého hospodářství, pojišťovnictví nevyjímaje. Z tohoto důvodu byla část

diplomové práce věnována právě dopadům ekonomické krize na pojišťovnictví, konkrétně na životní pojištění a na penzijní připojištění se státním příspěvkem. O ekonomické krizi a nejenom o ní je v poslední části této práce uveden rozhovor s předsedou představenstva jednoho z penzijních fondů působících na českém trhu. Otázky jsou koncipovány jednak na tento penzijní fond, hlavně na velmi dobré zhodnocení oproti ostatním penzijním fondům v roce 2008, a jednak na ekonomickou krizi a navrhovanou reformu penzijního připojištění.

1 PRINCIPY FUNGOVÁNÍ INVESTIČNÍHO ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

V této kapitole se bude pojednávat o tom, co znamená investiční životní pojištění. Následně bude provedena analýza pojistného trhu. Předmětem analýzy je počet pojišťoven nabízejících investiční životní pojištění, jejich tržní podíly, počty účastníků, předepsané hrubé pojistné atd.

1.1 Investiční životní pojištění

Smyslem životního pojištění je zajištění blízkých osob v případě smrti pojištěného nebo zajištění finančních prostředků pro pojištěného v případě dožití se věku sjednaného v pojistné smlouvě. Při uzavírání pojistné smlouvy má pojistník možnost sjednat řadu připojištění, která mohou zvýšit pojistnou ochranu pojištěného.

Životní pojištění má řadu podob a záleží jen na každém zájemci o toto pojištění, jaké má na něj požadavky. Zda má pojištění krytí riziko smrti, riziko dožití či obě rizika současně. Zájemce si může vybrat například rizikové, univerzální, kapitálové či investiční životní pojištění, detailněji bude definováno investiční životní pojištění.

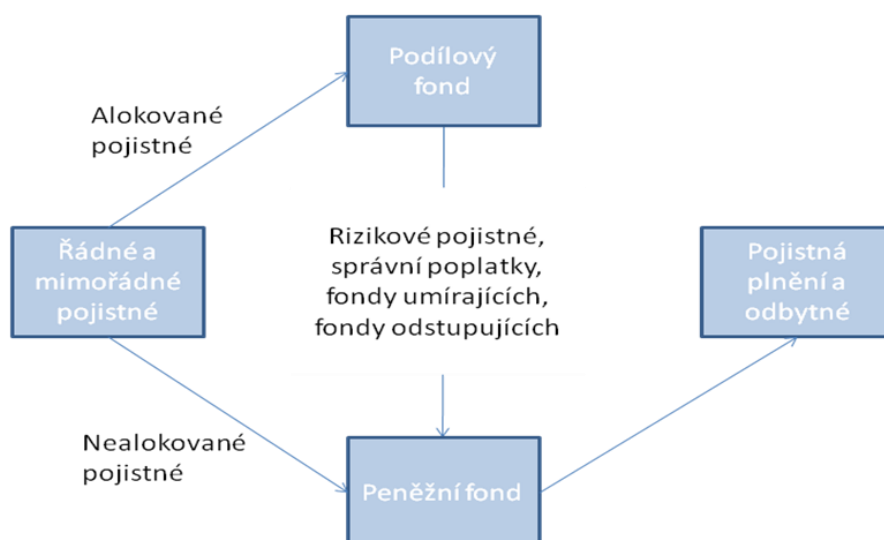
Investiční životní pojištění je relativně mladý produkt životního pojištění. Je určeno ke krytí rizika smrti i rizika dožití. Podstatnou odlišností oproti kapitálovému životnímu pojištění je fakt, že pojistník na sebe přebírá investiční riziko. Čili pojistník rozhoduje o tom, do jakého finančního instrumentu budou jeho peněžní prostředky vloženy. Umístění těchto prostředků má vliv na jejich zhodnocení a tím pádem na výnos investice. Při uzavření pojistné smlouvy pojistník určí, jaký podíl z pojistného bude investován do jednotlivých fondů, popřípadě zvolí nějakou investiční strategii nabízenou životní pojišťovnou. Konkrétně může být investováno do dluhopisových, akciových, smíšených, peněžních fondů, nemovitostí atd. Investiční strategie jsou vytvořeny dle vztahu pojistníka k riziku.¹

¹ DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. Praha: Professional Publishing, 2005. Řešení životních rizik pojistnými produkty, s. 203. ISBN 80-86419-84-3.

Například investiční strategie Pojišťovny České spořitelny, která má druhý největší podíl na pojistném trhu investičního životního pojištění, jsou konzervativní, vyvážená a progresivní. Konzervativní strategie zahrnuje převážně dluhopisový fond. Naopak progresivní strategie obsahuje investice hlavně do akciových a nemovitostních fondů.² S každým investičním instrumentem je samozřejmě spojeno nějaké riziko. Vyšší výnos znamená podstoupení většího rizika. Dluhopisový fond je zpravidla méně rizikový než akciový, ale na druhou stranu poskytuje nižší výnos. Ve středu těchto investičních možností je smíšený fond, který je méně rizikový než akciový fond, ale dosahuje obvykle vyšších výnosů než dluhopisový fond.

1.1.1 Konstrukce investičního životního pojištění

Stejně jako u ostatních typů životního pojištění má pojistník možnost zaplatit pojistné jednorázově anebo formou běžného placení pojistného. Zaplacené pojistné se rozloží na dvě části, viz obr. 1.

Obr. 1 Struktura investičního životního pojištění

Zdroj: DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. Praha: Professional Publishing, 2005. Řešení životních rizik pojistnými produkty, s. 206. ISBN 80-86419-84-3.

² Pojišťovna České spořitelny [online]. 2010 [cit. 2010-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pojistovnacs.cz/flexi/investicni-strategie-fondy/>>.

Z obrázku je patrné, že pojistné se rozdělí do podílového a peněžního fondu. „*Podílový fond je obrazem individuálního účtu klienta, který vzniká nákupem podílových jednotek za alokačním procentem určené části zaplaceného pojistného a mimořádných vkladů v předem definovaném alokačním poměru*³. *Alokačním procentem rozumíme procentní část zaplaceného pojistného, určenou na nákup podílových jednotek. Alokační poměr určuje rozdělení alokovaného pojistného mezi jednotlivé podílové fondy. Kapitálová hodnota*⁴ *podílového fondu je závislá na počtu nakoupených podílových jednotek a nákupní ceně pro daný okamžik. Z podílového fondu pojistitel pravidelně strhává rizikové pojistné na pojistné krytí a poplatky, které slouží ke krytí nákladů a generování zisku a které jsou převáděny do peněžního fondu.*

Peněžní fond je vlastně podílovým fondem pojišťovny, který zobrazuje peněžní toky pojišťovny. Mezi položky, které zvyšují jeho hodnotu, patří zejména nealokované pojistné, které v prvních letech může být značné, poplatky sražené z podílového fondu klienta, fondy umírajících a odstupujících a úroky.“ [1, s. 207]

Z peněžního fondu jsou pak vyplácena pojistná plnění či odbytné. Jak již bylo řečeno, investiční životní pojištění v základní podobě kryje riziko smrti a riziko dožití. Při uzavření pojistné smlouvy je sjednána výše garantovaného pojistného plnění (nepoužívá se zde termín pojistná částka). V případě úmrtí pojištěné osoby je obmyšlené osobě vyplaceno pojistné plnění. Výše pojistného plnění je závislá na garantovaném pojistném plnění a hodnotě podílového fondu. Hodnota podílového fondu je dána množstvím podílových jednotek nakoupených pojistníkem a na volbě podílových fondů či investiční strategii. Pojistné plnění pak odpovídá vyšší z částek. Pokud hodnota podílového fondu nedosahuje výše garantovaného pojistného plnění, je vyplaceno obmyšlené osobě garantované pojistné plnění. Jestliže je hodnota podílového fondu vyšší než garantované pojistné plnění, obdrží obmyšlená osoba pojistné plnění ve výši hodnoty podílového fondu. V případě dožití

³ Alokační poměr lze během pojistného období měnit, avšak pojišťovny si za tuto operaci mohou účtovat poplatky. Viz například *Česká pojišťovna* [online]. 2008 [cit. 2010-03-20]. Přehled poplatků. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/prehled-poplatku.html>>.

⁴ Kapitálová hodnota je vytvořena zaplaceným pojistným, které je redukováno o rizikové pojistné a správní náklady. *iDNES.cz* [online]. 1999-2010 [cit. 2010-03-19]. Finanční slovník. Dostupné z WWW: <http://finance.idnes.cz/_slovník.asp?id=1301>.

se sjednaného věku popřípadě dožití se sjednaného data není předem známa výše pojistného plnění, jelikož tato výše se odvíjí od hodnoty podílového fondu.⁵

1.1.2 Konstrukce pojistného za investiční životní pojištění

U životních pojištění je složení brutto pojistného následující:

$$BP = NP + KSN \quad (1)$$

Brutto pojistné se skládá z netto pojistného a z kalkulovaných správních nákladů. Netto pojistné se rozpadá na dvě části. Jedna část připadá na úhradu rizikového pojištění. Rizikové pojištění je pojištění pro případ smrti pojištěného. Druhá část netto pojistného vstupuje do rezervy. Z této rezervy jsou pak nakupovány podílové jednotky. Zhodnocení těchto podílů navyšuje jejich hodnotu, není tedy vyplaceno pojistníkovi či pojištěnému.⁶

Kalkulované správní náklady zahrnují například získávací, správní, inkasní náklady. Při uzavření pojistné smlouvy o investičním životním pojištění vzniknou pojišťovně počáteční náklady a zároveň náklady na poradenství a provizi zprostředkovatele. Tyto náklady jsou pak uhrazeny ve formě počátečního poplatku. Možností, jak pojišťovny stanovují počáteční poplatek, je víc. První z nich je alokační procento. Na počátku pojištění je do jednotlivých fondů investováno méně peněz z pojistného, v dalších letech je tento poměr větší. V přehledu poplatků pojišťoven tak může být uvedeno, že v prvním roce pojištění je alokační procento 10 %, ve druhém roce se alokační procento zvýší na 70 % a od třetího roku dosahuje plné výše, čili 100 %. Při měsíčním pojistném 1 500 Kč je výpočet počátečního poplatku následující. Ročně je za pojištění zapláceno 18 000 Kč.

⁵ DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. Praha: Professional Publishing, 2005. Řešení životních rizik pojistnými produkty, s. 207. ISBN 80-86419-84-3.

⁶ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2003. Životní pojištění, s. 104. ISBN 80-86119-67-X.

Výše počátečního poplatku podle tab. 1 je 21 600 Kč. Výše alokačního procenta závisí i na pojistné době. Kratší pojistná doba znamená i nižší počáteční poplatek.⁷

Tab. 1 Výše počátečního poplatku podle alokačního procenta

dobu trvání	výše poplatku		výše investice	
1. rok	90%	16 200,00 Kč	10%	1 800,00 Kč
2. rok	30%	5 400,00 Kč	70%	12 600,00 Kč
3. rok	0%	0,00 Kč	100%	18 000,00 Kč
celkem	21 600,00 Kč		32 400,00 Kč	

zdroj: vlastní zpracování na základě⁷

Další možností, jak pojišťovna může stanovit počáteční poplatek, jsou počáteční jednotky. Výše počátečního poplatku stanovená pomocí této varianty záleží na době, po kterou jsou počáteční jednotky nakupovány (1-2 roky), a na tom, po jakou dobu a v jaké výši bude pojišťovna strhávat část počátečních jednotek. Jaká výše z ročního pojistného připadá na počáteční poplatek, vyplývá z tab. 2. Z této tabulky je možné vyčíst, že v případě nákupu počátečních jednotek po dobu 2 let, při srážce 5 % a době strhávání 25 let, činí počáteční poplatek 143 % z ročního pojistného. U ročního pojistného 18 000 Kč se tedy jedná o počáteční poplatek ve výši 25 740 Kč.⁷

Tab. 2 Výše počátečního poplatku podle počátečních jednotek

Nákup počátečních jednotek po dobu 1 rok						Nákup počátečních jednotek po dobu 2 let					
srážka						Srážka					
trvání	3%	4%	5%	6%	7%	trvání	3%	4%	5%	6%	7%
5 let	14%	18%	23%	27%	30%	5 let	26%	34%	41%	49%	56%
10 let	26%	34%	40%	46%	52%	10 let	50%	64%	77%	89%	100%
15 let	37%	46%	54%	60%	66%	15 let	71%	89%	105%	118%	130%
20 let	46%	56%	64%	71%	77%	20 let	90%	110%	126%	140%	151%
25 let	53%	64%	72%	79%	84%	25 let	105%	126%	143%	156%	166%
30 let	60%	71%	79%	84%	89%	30 let	119%	140%	156%	168%	176%

zdroj: www.penize.cz/17482-na-kolik-prijdou-poplatky-a-narok-na-odkupne-u-izp

⁷ Peníze.cz [online]. 2000-2010 [cit. 2010-03-20]. Na kolik přijdou poplatky a nárok na odkupné u IŽP.

Dostupné z WWW: <<http://www.penize.cz/17482-na-kolik-prijdou-poplatky-a-narok-na-odkupne-u-izp>>.

Poslední možnost obsahuje pravidelný poplatek. Stejně jako u předchozí varianty i zde se strhává určité procento z pojistného po určitou dobu. Formulace může být následující. V prvním roce se strhne 1,2 %, ve druhém, třetím a čtvrtém roce 1,4 % z celkového pojistného, které má být zapláceno za celou dobu trvání pojištění. Při ročním pojistném 18 000 Kč a době pojištění 25 let zaplatí pojistník celkem 450 000 Kč. V prvním roce bude z pojištění strženo 5 400 Kč a za druhý až čtvrtý rok 18 900 Kč. Celkem činí počáteční poplatek 24 300 Kč, což je 135 % z ročního pojistného. Jiná formulace může obsahovat procento z prvního ročního pojistného, které je sráženo měsíčně po stanovenou dobu. Například 0,7% z prvního ročního pojistného je strháváno každý měsíc po dobu 15 let. První roční pojistné je 18 000 Kč, z toho 0,7% tvoří částku 126 Kč měsíčně. Vynásobením 180 (12 měsíců * 15 let) zjistíme výši počátečního poplatku. Konkrétně 22 680 Kč. To je 126 % z ročního pojistného.⁷

1.1.3 Rezerva životního pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník

Jelikož u investičního životního pojištění nese investiční riziko pojistník, vytváří pojišťovna povinně rezervu životního pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník. Tuto rezervu charakterizuje zákon o pojišťovnictví, který říká: „*Výše rezervy se stanoví jako souhrn závazků vůči pojištěným ve výši hodnoty jejich podílů na umístěných prostředcích pojistného z jednotlivých smluv životních pojištění, a to podle zásad obsažených v pojistných smlouvách. Jestliže životní pojištění, kdy riziko z investování finančního umístění nese pojistník, obsahuje i plnění ve sjednané výši, tvoří se na toto plnění současně rezerva na splnění závazků z použité technické úrokové míry.*“ [2, online]

1.2 Nákladovost investičního životního pojištění

Pro vyjádření nákladovosti investičního životního pojištění je možné použít různé ukazatele. Blíže zde bude popsán ukazatel PER (produkt expense ratio). Ten znamená nákladovost produktu. Existuje například i ukazatel TER vyjadřující nákladovost fondů.

Ukazatel PER je konstruován jako suma poplatků očištěná o bonusy, které vyplývají z pojistné smlouvy. Toto číslo je vyděleno částkou celkového pojistného, jež je zaplaceneno.⁸ Výpočet tohoto ukazatele je proveden na následujícím příkladu:

- „měsíční poplatek = 40 Kč
- inkasní poplatek = 10 Kč
- počáteční jednotky = 2 roky, srážka 7 %
- rozdíl nákup-prodej = 5 %
- bonus 0,5 % z pojistného, 20 Kč měsíčně
- doba trvání 30 let
- měsíční pojistné 1 000 Kč“ [3, online]

Za pojistné bude po dobu trvání pojištění zaplacen celkem 360 000 Kč (1 000*12*30). Nyní je potřeba dopočítat čitatele, tedy náklady pojištění.

$$\begin{aligned} \text{„Celkové náklady} &= (40+10-20)*30*12+(5\%-0,5\%)*1\,000*12*30+0,95*1\,000*12* \\ &*(1-(1-7\%)^{30})+0,95*1\,000*12*(1-(1-7\%)^{29})= \\ &10\,800+4,5\%*360\,000+10\,107,6162+10\,010,3286=47\,118 \text{ Kč} \end{aligned}$$

$$PER = \frac{47118}{360000} = 13,1\% \text{ “ [3, online]}$$

Interpretace tohoto výsledku zní – 13,1 % ze zaplaceného pojistného je upotřebeno na náklady investičního životního pojištění. Velikost ukazatele PER je ovlivněna výší měsíčního pojistného a také dobou, na které je investiční životní pojištění sjednáno.

Zjištění ukazatele PER není nijak složité, jelikož poplatky za investiční životní pojištění jsou u pojišťoven běžně dostupné. Přehled nákladovosti investičního životního pojištění

na českém pojistném trhu pro jednotlivé produkty pojišťoven podle ukazatele PER je uveden v Příloze C.⁸

1.3 Výhody a nevýhody investičního životního pojištění

Investiční životní pojištění má pro zúčastněné osoby řadu výhod. Jedná se jak o výhody, které poskytuje většina životních pojištění, tak i o výhody spojené jedinečně s investičním životním pojištěním. Hlavní výhodou klasického, investičního, důchodového či univerzálního životního pojištění je daňová uznatelnost. Aby bylo možné snížit základ daně o zaplacené pojistné na životní pojištění, musí být splněna ustanovení zákona o dani z příjmu, konkrétně zákona 586/1992 Sbírky. Podmínky jsou:

- pojistník je zároveň pojištěným
- ve smlouvě je sjednáno riziko smrti i riziko dožití
- smlouva o životním pojištění je uzavřena alespoň na 5 let
- smlouva o životním pojištění je sjednána alespoň do dosažení věku 60 let pojištěným⁹

Další podmínkou je hodnota pojistné částky pro případ dožití. Pokud je doba trvání pojištění v rozmezí 5 až 15 let, musí pojistná částka sjednaná v pojistné smlouvě dosahovat minimální hodnoty 40 000 Kč. Pro dobu trvání životního pojištění více než 15 let musí pojistná částka převýšit 70 000 Kč.

Při splnění všech podmínek daných zákonem o dani z příjmu si může poplatník snížit základ daně o zaplacené příspěvky v maximální výši 12 000 Kč.⁹

⁸ *Produktové listy* [online]. 2007-2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW:

<<http://produktovelisty.cz/pojisteni-osob/projekt/zpravy/44-tank-a-jak-lepe.html>>.

⁹ *Zákon o daních z příjmů* [online]. 1998-2010 [cit. 2010-02-20]. Dostupné z WWW:

<<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/dprij/>>.

Oproti klasickému životnímu pojištění má investiční životní pojištění výhody, které vyplývají z podstaty tohoto pojištění, z investování finančních prostředků. Hlavní výhody investičního životního pojištění jsou:

- pojistník má možnost vkládat mimořádné vklady – tato výhoda je spojena i s jinými produkty životního pojištění
- pojistník rozhoduje o poměru, v jakém budou prostředky investovány a v jakém budou použity na pojistnou ochranu
- existuje možnost během trvání pojištění vybrat část nastřádaných prostředků
- pojistník má příležitost vybrat si z investování do různorodých fondů, pro méně zkušené investory je možnost využít různých investičních strategií. Je zde také šance přesouvat podílové jednotky z fondu do fondu. Tuto změnu si ovšem pojistník zaplatí. Například Česká pojišťovna za převod podílových jednotek mezi fondy v pojistném roce účtuje 50 Kč^{10,11}

Na druhé straně investiční životní pojištění má i své nevýhody. Mezi ně lze zařadit:

- pojišťovny negarantují výši zhodnocení vložených prostředků
- není známa výše pojistné částky, která bude vyplacena při dožití se sjednaného věku (ta právě záleží na zhodnocování prostředků během pojistné doby)

Mezi nevýhody životního pojištění může být také zařazen fakt, že někteří lidé se z důvodů nepříznivého zdravotního stavu nemohou stát pojištěnými. Pojišťovny zkoumají zdravotní

¹⁰Česká pojišťovna [online]. 2008 [cit. 2010-03-20]. Přehled poplatků. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/prehled-poplatku.html>>.

¹¹ MESRŠMÍD, J. et al. Životní pojištění. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. s. 42. ISBN: 80-247-0146-4.

stav každého zájemce o životní pojištění, a pokud je zdravotní stav některého jedince pro pojišťovnu příliš rizikový, nejspíš pojišťovna odmítne životní pojištění uzavřít.^{12,13}

1.4 Analýza pojistného trhu

Podle České asociace pojišťoven nabízí na českém pojistném trhu investiční životní pojištění 16 pojišťoven. Jsou to následující pojišťovny:

- AEGON Pojišťovna, a. s.
- Allianz pojišťovna, a. s.
- Aviva životní pojišťovna, a. s.
- AXA životní pojišťovna a. s.
- Česká podnikatelská pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group
- Česká pojišťovna a. s.
- ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB
- Generali Pojišťovna a. s.
- ING Životní pojišťovna N. V.
- Komerční pojišťovna, a. s.
- Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group
- Pojišťovna České spořitelny, a. s., Vienna Insurance Group
- PRVNÍ AMERICKO-ČESKÁ POJIŠŤOVNA, a. s. (Amcico)
- UNIQA pojišťovna, a. s.

¹² Česká asociace pojišťoven [online]. 2009 [cit. 2009-01-15]. Dostupné z WWW:

<<http://cap.cz/Item.aspx?item=Investi%C4%8Dn%C3%AD+%C5%BDP&typ=HTML>>.

¹³ Životní pojištění [online]. 2005-2009 [cit. 2010-03-20]. Výhody a nevýhody životního pojištění. Dostupné z WWW: <http://www.zivotnipojisteni.net/vyhody_nevyhody_zp.html>.

- Victoria Volksbanken pojišťovna, a. s.
- Wüstenrot, životní pojišťovna, a. s. ¹⁴

Údaje o počtu pojištěných a předepsaném pojistném, které jsou v diplomové práci uvedeny pro investiční životní pojištění, jsou ve jmenovaných zdrojích uvedeny jako údaje pro pojištění spojené s investičním fondem.

V tab. 3 jsou uvedena předepsaná pojistná za investiční životní pojištění pro jednotlivé pojišťovny za rok 2007 a 2008.

Tab. 3 Přehled předepsaného pojistného za IŽP

pojišťovna	2007		2008	
	předepsané pojistné v tis. Kč	tržní podíl	předepsané pojistné v tis. Kč	tržní podíl
AEGON	214 773,00 Kč	1,21%	283 984,00 Kč	1,35%
Allianz	1 096 030,00 Kč	6,17%	954 443,00 Kč	4,55%
Amcico	77 179,00 Kč	0,43%	182 180,00 Kč	0,87%
Aviva	706 114,00 Kč	3,97%	753 839,00 Kč	3,59%
AXA	1 447 778,00 Kč	8,14%	1 663 713,00 Kč	7,93%
ČP	1 264 840,00 Kč	7,12%	2 241 067,00 Kč	10,68%
ČPP	31 297,00 Kč	0,18%	144 867,00 Kč	0,69%
ČSOB Poj.	2 197 172,00 Kč	12,36%	2 202 721,00 Kč	10,50%
Generali	1 340 606,00 Kč	7,54%	1 462 087,00 Kč	6,97%
ING	3 844 951,00 Kč	21,63%	4 576 728,00 Kč	21,82%
Kooperativa	1 263 805,00 Kč	7,11%	1 460 675,00 Kč	6,96%
KB Poj.	135 944,00 Kč	0,76%	284 399,00 Kč	1,36%
Poj. ČS	3 794 115,00 Kč	21,35%	4 305 294,00 Kč	20,52%
UNIQA	351 509,00 Kč	1,98%	394 602,00 Kč	1,88%
Victoria	0,00 Kč	0,00%	14 228,00 Kč	0,07%
Wüstenrot	8 940,00 Kč	0,05%	53 019,00 Kč	0,25%
celkem	17 775 053,00 Kč	100,00%	20 977 846,00 Kč	100,00%

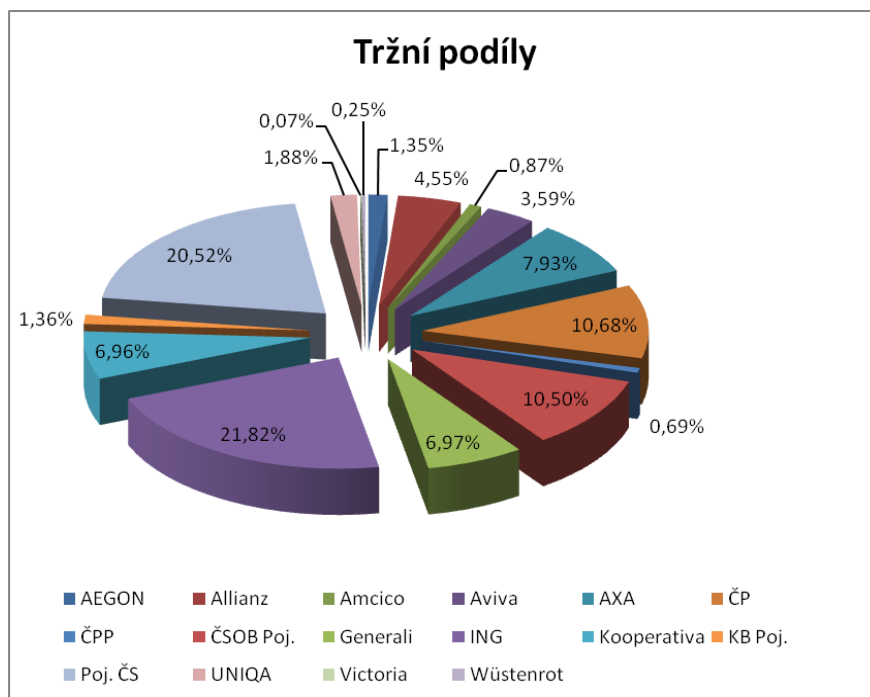
Zdroj: vlastní zpracování na základě ¹⁴

¹⁴ Česká asociace pojišťoven [online]. 2009 [cit. 2009-11-15]. Statistické údaje. Dostupné z WWW:

<http://cap.cz/FileFromWSS.ashx?file=http://capsrv02/DOKUMENTY_02%2fSTAT_VZ2008_Ind%u00dade_P%u0159ehled.pdf>.

Za rok 2008 tvořilo předepsané pojistné za investiční životní pojištění částku ve výši 20 977 846 000 Kč. Tato částka se oproti roku 2007 navýšila o 3 202 793 000 Kč. Pro pojišťovny jsou jistě důležité tržní podíly, kterých v tomto pojištění dosahují. Tržní podíly jsou stanoveny vzhledem k velikosti předepsaného pojistného.

Tržní podíly jednotlivých pojišťoven zachycuje obr. 2. Z grafu vyplývá, že největší tržní podíl zaujímá ING Životní pojišťovna N. V. s 21,82 %, druhý největší podíl připadá na Pojišťovnu České spořitelny. Tato pojišťovna ovládá 20,52 % pojistného trhu investičního životního pojištění. Tržní podíly České pojišťovny a ČSOB Pojišťovny převyšují 10 %. Podíly ostatních pojišťoven nedosahují ani 10 %. TOP 4 ovládá většinu pojistného trhu, konkrétně přes 63 %. Na druhé straně stojí pojišťovny, jejichž tržní podíl je výrazně menší. Victoria Volksbanken pojišťovna obsadila pouze 0,07 % z trhu investičního životního pojištění a stala se tak pojišťovnou s nejmenším tržním podílem. Jen s o něco lepším výsledkem skončila pojišťovna Wüstenrot, jejíž tržní podíl je 0,25 %. Třetí místo, co se týče nejmenšího tržního podílu, patří České podnikatelské pojišťovně s podílem 0,68 %. Sečtením tržních podílů třech nejmenších pojišťoven v oblasti investičního životního pojištění vyjde tržní podíl přesně 1 %.

Obr. 2 Tržní podíly pojišťoven dle předepsaného pojistného za rok 2008

Zdroj: vlastní zpracování na základě¹⁴

Přehled o nárůstu počtu pojištěných v letech 2005-2008 uvádí tab. 4.

Z vývoje počtu osob, údaje v tab. 4, je patrné, že se každoročně zvyšují počty pojištěných. V roce 2006 vzrostl počet pojištěných oproti roku 2005 o 150 074 osob, v následujícím roce došlo k nárůstu již o 380 369 pojištěných, což představuje zvýšení počtu pojištěnců o více než dvojnásobek vzhledem k předchozímu období. Změna počtu pojištěných osob v roce 2008 oproti roku 2007 dosáhla hodnoty 439 159 osob. Zde je vidět, že tempo růstu počtu pojištěných osob se zpomalilo. Zatímco tempo růstu pojištěných pro období 2006/2007 bylo 52,82 %, v období 2007/2008 se tempo růstu pojištěných zpomalilo na 39,91 %.

Tab. 4 Počet účastníků investičního životního pojištění

Rok	Počet účastníků pojištění spojeného s investičním fondem
k 31. 12. 2005	569 998 ¹⁵
k 31. 12. 2006	720 072 ¹⁶
k 31. 12. 2007	1 100 441 ¹⁷
k 31. 12. 2008	1 539 600 ¹⁸

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18}

¹⁵ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-03-03]. Ekonomické výsledky pojišťoven a penzijních fondů za rok 2005. Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/publ/9404-07-za_rok_2005>.

¹⁶ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-03-03]. Ekonomické výsledky pojišťoven a penzijních fondů za rok 2006. Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/9404-08-za_rok_2006>.

¹⁷ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-03-03]. Ekonomické výsledky pojišťoven a penzijních fondů za rok 2007. Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/9404-09-za_rok_2007>.

¹⁸ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-03-03]. Ekonomické výsledky pojišťoven a penzijních fondů za rok 2008. Dostupné z WWW: <<http://notes2.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/9404-10>>.

1.5 Obměna investičního životního pojištění

U klasického investičního životního pojištění nemá pojištěná osoba žádnou jistotu, jaká výše pojistného plnění jí bude v případě dožití se sjednaného věku či data vyplacena. Některé pojišťovny nabízející investiční životní pojištění přicházejí na trh s obměnou tohoto pojištění. Nabízejí garantované pojistné plnění nejen pro případ smrti pojištěného, ale i pro případ dožití se pojištěného. I v této obměně platí již zmíněný mechanismus. Ve chvíli dožití se pojištěné osoby je vyplacena buď garantovaná pojistná částka, nebo hodnota podílového fondu a to částka vyšší. Pokud garantovaná pojistná částka převyšuje hodnotu podílového fondu, je vyplaceno pojistné plnění ve výši garantované pojistné částky. V opačné situaci, kdy je garantovaná pojistná částka nižší než hodnota podílového fondu, je vyplaceno pojistné plnění odpovídající hodnotě podílového fondu.¹⁹

1.6 Právní úprava investičního životního pojištění

Právní úprava investičního životního pojištění je obsažena v řadě zákonů. Jedná se o zákony, které upravují celou oblast životního pojištění:

- a) zákon o pojišťovnictví – zákon č. 277/2009 Sb. – stanovuje například pojistné technické rezervy, z toho vyplývá, že tímto zákonem je upravena i rezerva životního pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník
- b) zákon o pojistné smlouvě – zákon 37/2004 Sb., hlava IV: Pojištění osob, díl 2: Životní pojištění. Jedná o §54 - §59

V zákonu č. 37/2004 Sb. se pojednává o základních ustanoveních pro životní pojištění (§54), uvedení nesprávného data narození nebo nesprávného pohlaví (§55), o výlukách ze soukromého pojištění (§56), redukci pojistné částky, snížení ročního důchodu a redukci pojistné doby (§57), odkupném (§58) a o obnovení podmínek soukromého pojištění

¹⁹ DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. Praha: Professional Publishing, 2005. Řešení životních rizik pojistnými produkty, s. 209. ISBN 80-86419-84-3.

po redukci pojistné částky, snížení ročního důchodu nebo po redukci pojistné doby (§59). V §54 se píše o tom, kdo může sjednat životní pojištění (fyzická osoba) a na jaká rizika se lze pojistit (smrt, dožití se určitého věku atd.). Životní pojištění může být sjednáno pouze jako pojištění obnosové. Jedná se o to, že třeba v případě smrti pojištěné osoby nelze říci, k jak velké škodě došlo. Proto se při podpisu pojistné smlouvy sjedná pojistná částka, která v případě úmrtí bude vyplacena obmyšlenému. §55 pojednává o uvedení nesprávného data narození nebo nesprávného pohlaví a o jeho důsledcích. Pokud pojistitel během pojistné doby zjistí, že pojistník uvedl nesprávné datum narození pojištěné osoby, má pojistitel právo na odstoupení od smlouvy, pokud by při správném uvedení data narození pojištěné osoby pojištění nesjednal. §56 Výluky ze soukromého pojištění. Tento paragraf se týká sebevraždy pojištěné osoby. Pojistitel je povinen poskytnout obmyšlené osobě pojistné plnění, pokud bylo soukromé pojištění sjednáno alespoň 2 roky před událostí a trvalo nepřetržitě. V pojistné smlouvě se může dohodnout jinak. Redukce pojistné částky, snížení ročního důchodu a redukce pojistné doby se nachází v §57. Zde se jedná o následky nezaplacení běžného pojistného. Pokud pojistník nezaplatí běžné pojistné ve stanovené lhůtě, dochází k redukci pojistné částky, či snížení ročního důchodu.²⁰

„Pokud redukováná pojistná částka nebo snížený roční důchod jsou menší než limity sjednané v pojistné smlouvě, dojde ke zkrácení doby pojištění (redukce pojistné doby), jejímž uplynutím soukromé pojištění zaniká, nebylo-li dohodnuto jinak. K redukci pojistné částky, snížení ročního důchodu nebo k redukci pojistné doby dojde prvního dne po uplynutí lhůty, jejímž uplynutím by jinak soukromé pojištění zaniklo pro neplacení pojistného. Pojištění pro případ smrti, které bylo sjednáno na přesně stanovenou dobu za běžné pojistné, zaniká pro neplacení pojistného bez nároku na redukci pojistné částky, snížení ročního důchodu nebo redukci pojistné doby.“ [4, online]

²⁰ Zákon o pojistné smlouvě [online]. 1998-2010 [cit. 2009-11-22]. Dostupný z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/pojistna_smlouva/>.

§58 Odkupné. Pojistník má právo na odkupné, pokud:

- je životní pojištění placeno formou běžného pojistného a pojistné je zapláceno alespoň za 2 roky
- je soukromé pojištění placeno jednorázově a pojistná smlouva je sjednána na dobu delší než 1 rok
- jedná se o soukromé pojištění se sníženou pojistnou částkou

Odkupné se vyplácí do 3 měsíců od doručení žádosti pojistiteli o výplatu odkupného. Po výplatě odkupného životní pojištění zaniká. Pojistník má právo se pojistitele dotázat na výši odkupného. Na sdělení výše odkupného má pojistitel 1 měsíc (počítáno od okamžiku doručení žádosti).

V §59 se jedná o obnovení podmínek soukromého pojištění po redukci pojistné částky, snížení ročního důchodu nebo po redukci pojistné doby. Pojistník může požádat o obnovení podmínek, čili aby mu byla navýšena redukováná pojistná částka (na výši původní pojistné částky) či výše ročního důchodu (na původní výši ročního důchodu), popřípadě prodloužena redukováná pojistná doba (na původní pojistnou dobu).²⁰

c) směrnice Evropské unie

Na legislativní úpravu životního pojištění měl vliv také vstup České republiky do Evropské unie. Se vstupem totiž přišla řada směrnic, které bylo potřeba včlenit do našich právních předpisů. Jednalo se o směrnice jak životního tak i neživotního pojištění. Směrnice pro životní pojištění je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES. Této směrnici předcházely 3 směrnice, které byly ovšem několikrát pozměněny. Byly to:

- směrnice Rady 79/267/EHS ze dne 5. března 1979 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti v přímém životním pojištění

- směrnice Rady 90/619/EHS ze dne 8. listopadu 1990 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého životního pojištění, kterou se stanoví opatření k usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb a kterou se mění směrnice 79/267/EHS
- směrnice Rady 92/96/EHS ze dne 10. listopadu 1992 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přímého životního pojištění a o změně směrnic 79/267/EHS a 90/619/EHS

Aby byla celá legislativa životního pojištění srozumitelná, byly tyto 3 směrnice zrušeny a vstoupila v platnost jediná směrnice a to směrnice 2002/83/ES. Tato směrnice je důležitá v integraci trhů jednotlivých členských států do jednotného trhu. Jedná se o rozsáhlou směrnici, která upravuje například oblast působnosti, přístup k činnosti životního pojištění, obchodní plán, podmínky pro pojišťovací činnost, pravidla pro technické rezervy a jejich krytí, pravidla pro míru solventnosti a garanční fond, smluvní právo a podmínky pojištění, pojišťovny v obtížích a protiprávním postavení, reklamu a mnoho dalších oblastí ze životního pojištění.²¹

Samozřejmě že se na životní pojištění vztahují i další zákony a vyhlášky, například zákon o dani z příjmu či vyhláška č. 303/2004, kterou se provádí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví. V této vyhlášce je upraveno finanční umístění pojišťoven. Jsou zde uvedeny limity, jaká část technických rezerv smí být investována do jednotlivých instrumentů finančního trhu. Největší podíl smí pojišťovna investovat do dluhopisů a do pokladničních poukázek. Záleží zde, o jaký dluhopis se jedná. Do dluhopisů vydaných členským státem, jeho centrální bankou či Evropskou centrální bankou je možnost investovat 75 % z technických rezerv, kdežto do dluhopisů vydaných bankou členských zemí jen 50 % technických rezerv. 50 % technických rezerv smí být investováno také do hypotečních zástavních listů a pohledávek za zajišťovnami. Dalšími instrumenty, do kterých smí pojišťovny investovat, jsou akcie, směnky, vklady, cenné papíry, zahraniční

²¹ *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění* [online]. 2009 [cit. 2009-11-22]. Dostupný z WWW: <eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:345:0001:01:CS:HTML>.

cenné papíry, půjčky, zajišťovací deriváty ale i nemovitosti a umělecké předměty (jednotlivé podíly se pohybují v rozmezí 5-20 % z celkových technických rezerv).²²

Zatímco ostatní výše jmenované zákony se vztahují též na investiční životní pojištění, vyhláška č. 303/2004 se tohoto pojištění netýká. Investování pojišťoven provozujících pojišťovací činnost v oblasti investičního životního pojištění není regulováno, jelikož o investování rozhoduje pojistník.

²² *Vyhláška č. 303/2004 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví* [online].

2003-2010 [cit. 2009-11-22]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/leg_pojistovny/download/vyhl_303_2004.pdf>.

2 PRINCIPY FUNGOVÁNÍ PENZIJNÍHO PŘIPOJIŠTĚNÍ SE STÁTNÍM PŘÍSPĚVKEM

V této části budou vysvětleny principy penzijního připojištění se státním příspěvkem a provedena analýza trhu s penzijním připojištěním.

2.1 Penzijní připojištění jako součást důchodového systému

Systém důchodového zabezpečení zahrnuje 3 pilíře. První pilíř obsahuje povinné sociální pojištění. Toto pojištění platí každý zaměstnanec a zároveň také každý zaměstnavatel za své zaměstnance. V současné době je sazba pro sociální pojištění 6,5 % pro zaměstnance a 25 % pro zaměstnavatele. Ze sociálního pojištění jsou vyplaceny dávky v nezaměstnanosti, nemocenské dávky a důchody. Tento systém je průběžně financovaný, což znamená, že všechny finanční prostředky, které jsou získány od ekonomicky aktivních lidí, použije stát rovnou na výplatu důchodů a dávek.

Druhý pilíř zahrnuje zaměstnavatelský penzijní systém. Tento pilíř v České republice schází.

Třetí pilíř je založen na soukromém principu. Patří sem dobrovolné penzijní připojištění a životní pojištění. Účast v této části důchodového systému záleží na uvážení každého. Na rozdíl od prvního pilíře je tento segment financován fondově. Jinak řečeno, každý účastník má svůj vlastní účet, na kterém se evidují jím zaplacené příspěvky, příspěvky od státu a od zaměstnavatele a také zhodnocení těchto prostředků. Z tohoto účtu je pak účastníkovi vypláceno plnění či důchod.²³

2.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Jedná se o produkt, jehož hlavním cílem je zabezpečit účastníky tohoto systému ve stáří. Lidé si během svého života zvyknou na určitý standard, který se v důchodovém věku může

²³ Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2010-02-03]. Důchodové pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3>>.

značně snížit. Vzhledem k demografickým změnám, jakými jsou nižší porodnost a rostoucí délka života, se dá očekávat, že se bude zvyšovat počet osob pobírajících důchody z důchodového pojištění a zároveň poklesne počet ekonomicky aktivních osob. Což v systému průběžného financování znamená snížení příjmů a zvýšení výdajů státního rozpočtu. Výsledkem je pokles výše důchodových dávek vzhledem k výši příjmů. Z tohoto důvodu by si lidé měli během života odkládat část příjmů a vytvořit si tak rezervu na stáří. Jedním z možných způsobů je ukládání peněz do obálky. Daleko vhodnějším způsobem je využití penzijního připojištění, ve kterém se peněžní prostředky zhodnocují v závislosti na investiční strategii penzijního fondu. Celý systém penzijního připojištění je legislativně upraven zákonem č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem.

Oč v penzijním připojištění jde? Zájemce o penzijní připojištění uzavře s penzijním fondem smlouvu, platí příspěvky, a pokud splní podmínky, dostane od státu příspěvek, který se odvíjí od výše příspěvku zaplaceného účastníkem. Všechny prostředky penzijní fond investuje do různých instrumentů na kapitálovém trhu. Možnosti investování jsou omezeny zákonem č. 42/1994 Sb. Investováním se peněžní prostředky zhodnotí a toto zhodnocení je pak připsáno účastníkům. Výhodou penzijního připojištění je, že nemůže dojít ke znehodnocení prostředků vložených účastníky. Kdyby byl penzijní fond ztrátový, nesli by tuto ztrátu akcionáři. Podstata produktu tedy není nijak složitá.²⁴

Penzijní připojištění v základní podobě (při sjednání pouze starobní penze) kryje riziko dožití, čili při dožití se sjednaného věku má účastník připojištění nárok na výplatu naspořených prostředků. Výplata může být formou jednorázového vyrovnání či doživotně vyplácené penze. Starobní penze je povinnou součástí smlouvy o penzijním připojištění. Pokud účastník má zájem o zvýšení pojistné ochrany, může sjednat další dobrovolné penze. Těmi jsou:

- pozůstalostní penze – pro případ zabezpečení pozůstalých při smrti účastníka

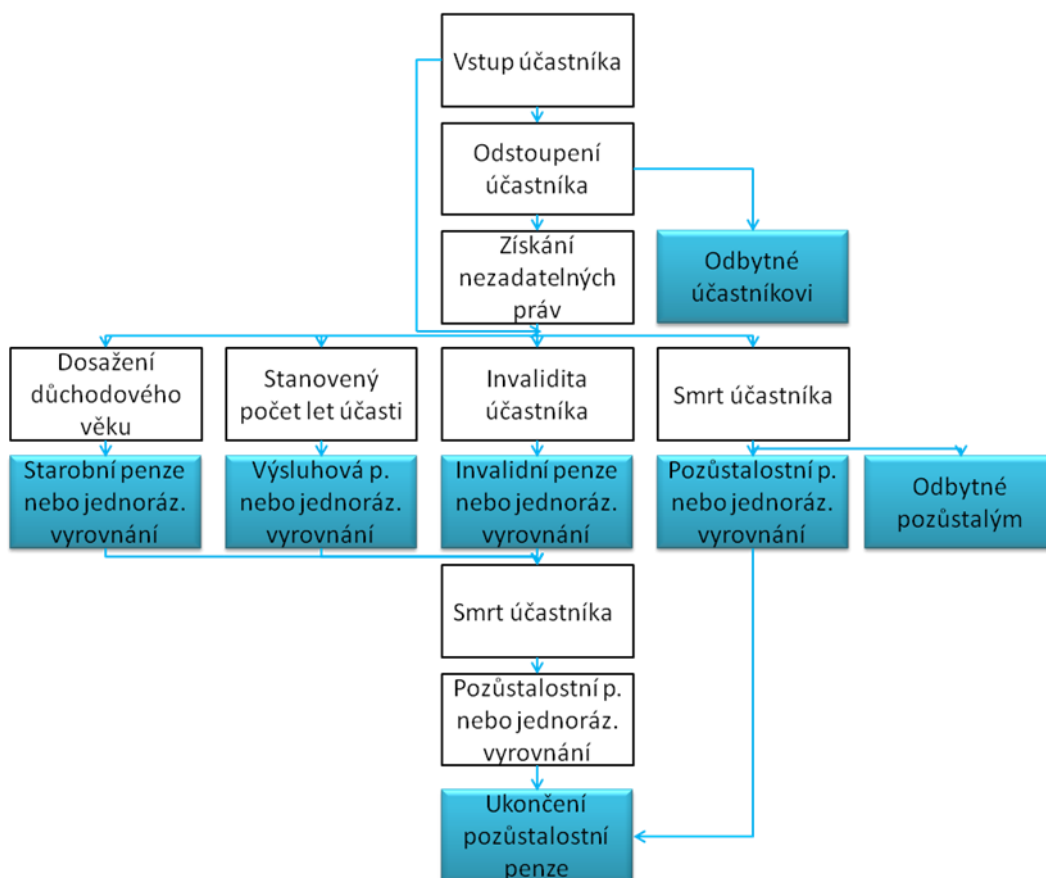
²⁴ *Zákon o penzijním připojištění se státním připojištěním* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-02-05]. Dostupný z WWW: <http://www.finance.cz/zpravy-soubory/PE_42_1994.rtf>.

- invalidní penze – výplata naspořených prostředků z důvodu invalidity, rozhodující je přiznání invalidního důchodu vypláceného z důchodového pojištění
- výsluhová penze – jestliže účastník splní stanovený počet let účasti v penzijním připojištění a má sjednanou výluhovou penzi, vznikne mu nárok na postupnou výplatu části naspořených prostředků ²⁴

Aby účastníkovi, popřípadě pozůstalým vznikl nárok na výplatu některé z výše jmenovaných penzí, musí být splněny zákonem stanovené podmínky. Pro jednotlivé penze jsou podmínky následující:

- starobní penze – penzijní fondy uvádějí ve svých penzijních plánech dobu, po kterou musí účastník do systému penzijního připojištění platit příspěvky, aby mu vznikl nárok na starobní penzi. Tato doba se pohybuje v rozmezí minimálně 60 kalendářních měsíců a maximálně 120 kalendářních měsíců
- pozůstalostní penze – účastník musí platit příspěvky po dobu alespoň 36 kalendářních měsíců, nejdéle pak 60 kalendářních měsíců, aby pozůstalým vznikl nárok na tuto penzi
- invalidní penze – doba účasti v penzijním připojištění je minimálně 60 kalendářních měsíců
- výsluhová penze – příspěvky musí být placeny alespoň po dobu 180 kalendářních měsíců ²⁴

Na obr. 3 je uvedeno schéma, které zachycuje dávky penzijního připojištění. Modře vybarvená políčka znamenají výplatu dávek.

Obr. 3 Schéma dávek penzijního pojištění

Zdroj: CIPRA, T., *Penzijní pojištění a jeho výpočetní aspekty*, 1. vyd., Praha: HZ Praha, spol. s r.o., 1996, s. 18, ISBN 80-86009-04-1.

Invalidní a výsluhová penze může být postavena na dávkově definovaném penzijním plánu, zatímco pozůstalostní a starobní penze vycházejí z příspěvkově definovaného penzijního plánu.²⁴

2.2.1 Penzijní plán

Penzijní plán je dokument, který stejně jako stanovy, musí být přístupný každému zájemci. U životního pojištění by se penzijní plán nazýval všeobecné pojistné podmínky. Takže penzijní plán stanovuje podmínky fungování penzijního připojištění. Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem určuje, jaké náležitosti penzijní plán musí obsahovat. Penzijní plán obsahuje:

- „*druhy penzí a ostatních dávek penzijního připojištění*
- *podmínky nároku na dávky penzijního připojištění a jejich výplatu*
- *způsob výpočtu dávek poskytovaných z penzijního připojištění*
- *důvody vypovězení penzijního připojištění*
- *výši příspěvků*
- *podmínky odkladu nebo přerušení placení příspěvků a změny výše příspěvků*
- *pravidla a způsob placení příspěvků a postup při neplacení a opožděném nebo nesprávném placení příspěvků*
- *podmínky převzetí peněžních prostředků z penzijního připojištění u jiného penzijního fondu a úpravu nároků na základě tohoto převzetí*
- *zásady, podle kterých se účastníci včetně příjemců penzí podílejí na výnosech hospodaření penzijního fondu“ [5, online]*

V textu byly zmíněny pojmy dávkově a příspěvkově definovaný penzijní plán. Nyní budou tyto pojmy objasněny.

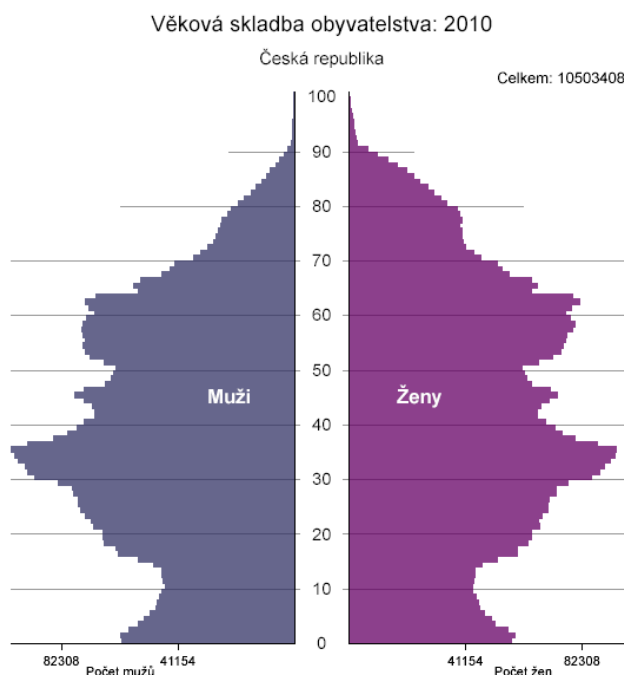
Dávkově definovaný penzijní plán znamená, že účastník při podpisu smlouvy o penzijním připojištění stanoví, jakou výši dávky chce od penzijního fondu pobírat, pokud mu vznikne nárok na invalidní či výluhovou penzi. Předpokladem samozřejmě je, že jsou tyto penze ve smlouvě sjednány. Z výše dávky je pak vypočteno, jaká musí být výše účastníkovy příspěvku.

Příspěvkově definovaný penzijní plán je založen na opačném principu. Účastník stanoví, jakou částku chce do penzijního připojištění pravidelně ukládat a penzijní fond pak účastníkovi vypočte, jakou výši dávky bude pobírat. Problémem je, že přesná výše dávky není předem známa. Penzijní fond může účastníkovi sdělit očekávanou výši dávky,

ale přesná částka je ovlivněna mnoha faktory, například ekonomickými či demografickými, a skutečně zaplacenými příspěvky.²⁵

2.2.2 Podpora penzijního připojištění státem

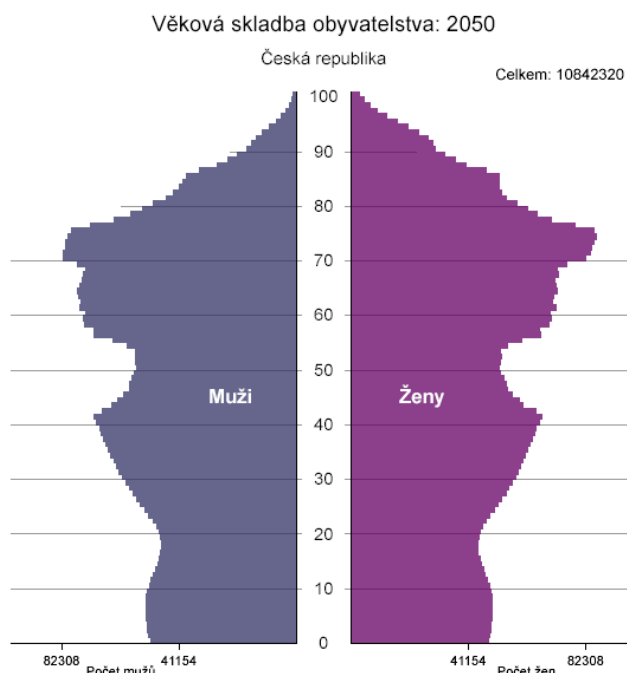
Stát se snaží motivovat své občany k tomu, aby mysleli na stáří a nespolehali se pouze na důchodové dávky, které jim budou vypláceny ze státního rozpočtu. Jak již bylo zmíněno, postupem času bude populace stárnout a dá se očekávat nižší počet ekonomicky aktivních obyvatel. Tento závěr dokazují stromy života, které zachycují situaci v České republice pro rok 2010 a 2050, viz obr. 4 a obr. 5. Nižší počet ekonomicky aktivních obyvatel a zároveň vyšší počet osob majících nárok na důchod nejspíš povede k poklesu důchodových dávek vzhledem k výši příjmů. Z tohoto důvodu podporuje stát produkty, jejichž podstatou je mimo jiné zabezpečení na stáří.

Obr. 4 Strom života pro rok 2010

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066

²⁵ CIPRA, T. *Penzijní pojištění a jeho výpočetní aspekty*. 1. vyd. Praha: HZ Praha, spol. s r.o., 1996. s. 9. ISBN 80-86009-04-1.

Obr. 5 Strom života pro rok 2050

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/stromy_zivota_do_roku_2066

Penzijní připojištění není výjimkou a je také podporováno ze strany státu. Formy podpory jsou dvě:

- daňová uznatelnost – stejně jako bylo zmíněno u investičního životního pojištění, je u penzijního připojištění též možnost snížení daňového základu o zaplacené příspěvky na tento produkt. Dle zákona o dani z příjmu má poplatník nárok na odpočet zaplacených příspěvků od základu daně, pokud za penzijní připojištění zaplatil alespoň 6 000 Kč za zdaňovací období. Maximální výše odpočtu je 12 000 Kč za zdaňovací období. Jestliže se účastník rozhodne předčasně ukončit smlouvu o penzijním připojištění a je mu vyplaceno odbytné, musí dodanit částky, o které si snížil základ daně během trvání svého penzijního připojištění ⁹
- státní příspěvek – každý účastník, který splní podmínky stanovené zákonem o penzijním připojištění, má nárok na poskytnutí státního příspěvku. Tyto podmínky zahrnují zaplacení příspěvku ve výši minimálně 100 Kč (což je nejnižší možný příspěvek, který může účastník zaplatit) a včasnost zaplacení příspěvku (do konce měsíce musí být příspěvek připsán na účet

depozitáře). Jelikož každý občan starší 18 let může mít pouze jednu „aktivní“ smlouvu o penzijním připojištění, náleží každému účastníkovi státní příspěvek pouze jedenkrát za měsíc.²⁴ Výši státního příspěvku zachycuje tab. 5.

Tab. 5 Výše státního příspěvku

výše příspěvku účastníka v Kč	výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	50 + 40 % z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 + 30 % z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 + 20 % z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 + 10 % z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Zdroj: http://www.finance.cz/zpravy-soubory/PE_42_1994.rtf

Státní příspěvky vyplácí Ministerstvo financí České republiky. Ze statistik vedených tímto ministerstvem je možné vyčíst výši státních příspěvků za jednotlivé roky. Například za rok 2007 bylo vyplaceno na státních příspěvcích 4,651 mld. Kč, za rok 2008 přesáhla výše státních příspěvků hranici 5 mld. Kč (konkrétní výše za rok 2008 je 5,088 mld. Kč). Pro rok 2009 činil státní příspěvek 5,347 mld. Kč. Průměrná výše měsíčního státního příspěvku byla za rok 2007 103,85 Kč, pro rok 2008 104,87 Kč a v roce 2009 průměrná výše činila 105,18 Kč. Zajímavý vývoj vykazuje výše průměrného měsíčního příspěvku účastníka, která v roce 2007 dosahovala výše 449,67 Kč, v roce 2008 450,53 Kč. V roce 2009 však došlo k poklesu průměrného měsíčního příspěvku účastníka a to na hodnotu 443,91 Kč.²⁶

²⁶ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2005 [cit. 2010-02-24]. Základní ukazatele penzijního připojištění. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisti_53407.html.

2.3 Analýza trhu s penzijním připojištěním

Všechny penzijní fondy jsou součástí Asociace penzijních fondů. Dle statistik této asociace je v současné době na trhu penzijního připojištění činných 10 penzijních fondů. Konkrétně se jedná o tyto penzijní fondy:

- AEGON Penzijní fond, a. s.
- Allianz penzijní fond, a. s.
- AXA penzijní fond a. s.
- ČSOB PF Progres, a. s.
- ČSOB PF Stabilita, a. s.
- Generali penzijní fond a. s.
- ING Penzijní fond, a. s.
- PF České pojišťovny, a. s.
- PF České spořitelny, a. s.
- PF Komerční banky, a.s. ²⁷

Z přehledu je patrné, že ČSOB PF je na trhu zastoupen dvakrát a to z toho důvodu, že tyto penzijní fondy se navzájem odlišují investiční strategií.

V tab. 6 je zachycena meziroční změna prostředků evidovaných na účtech klientů u jednotlivých penzijních fondů.

²⁷ *Asociace penzijních fondů ČR* [online]. 2009 [cit. 2010-02-18]. Vybrané ekonomické ukazatele. Dostupný z WWW: <<http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/>>.

Tab. 6 Přehled prostředků na účtech klientů u jednotlivých PF

Penzijní fond	3. čtvrtletí 2008	3. čtvrtletí 2009	rozdíl	meziroční změna
	prostředky na účtech klientů v mil. Kč	prostředky na účtech klientů v mil. Kč		
AEGON	417	1 488	1 071	↗
Allianz	6 618	7 470	852	↗
AXA	33 587	33 317	-270	↘
ČSOB Progres	6 631	7 834	1 203	↗
ČSOB Stabilita	15 530	16 386	856	↗
Generali	1 555	1 976	421	↗
ING	20 824	22 229	1 405	↗
ČP	42 278	46 889	4 611	↗
ČS	28 501	31 373	2 872	↗
KB	24 919	26 642	1 723	↗
Celkem	180 860	195 604	14 744	

Zdroj: vlastní zpracování na základě²⁷

Z tab. 6 je vidět, že během jednoho roku došlo u jednoho penzijního fondu k poklesu prostředků, které účastníci penzijního připojištění vložili na své účty. Tato změna se týká penzijního fondu AXA a dala by se vysvětlit tím, že lidé z různých důvodů, například ekonomické krize, snížili množství finančních prostředků vložených do penzijního připojištění. Konkrétní pokles vložených příspěvků u tohoto penzijního fondu byl 270 milionů. Nejmenšího přílivu peněžních prostředků od účastníků dosáhl penzijní fond Generali. Prostředky se tomuto fondu zvýšily jen o 421 milionů. Naopak penzijní fond České pojišťovny zaznamenal největší nárůst příspěvků a to o více než 4,5 miliardy. Druhý nejlepší výsledek pak získal penzijní fond České spořitelny, jemuž se zvýšily příspěvky účastníků o necelé 3 miliardy. Celkově se trh penzijního připojištění rozrostl na příspěvcích účastníků o 14 744 000 000 Kč. Při celkovém počtu 10 penzijních fondů, bylo průměrné navýšení příspěvků u jednoho penzijního fondu okolo 1 474 milionů korun. Tento průměr překročily pouze tři fondy. Již zmiňovaný PF České pojišťovny, PF České spořitelny a PF Komerční banky. Zajímavé je ovšem porovnání s výsledky v tab. 7, která vyjadřuje meziroční změnu počtu účastníků u jednotlivých penzijních fondů.

Tab. 7 Přehled počtu účastníků u jednotlivých PF

Penzijní fond	3. čtvrtletí 2008	3. čtvrtletí 2009	rozdíl	meziroční změna
	počty účastníků	počty účastníků		
AEGON	35 622	80 369	44 747	↗
Allianz	119 652	138 221	18 569	↗
AXA	564 500	532 251	-32 249	↘
ČSOB Progres	257 223	289 450	32 227	↗
ČSOB Stabilita	403 684	420 645	16 961	↗
Generali	33 818	45 045	11 227	↗
ING	450 698	444 265	-6 433	↘
ČP	1 134 677	1 167 563	32 886	↗
ČS	723 286	816 065	92 779	↗
KB	485 589	494 382	8 793	↗
celkem	4 208 749	4 428 256	219 507	

Zdroj: vlastní zpracování na základě²⁷

Pokles počtu účastníků je možno pozorovat u penzijního fondu AXA a ING. Nyní lze z tabulek vyvodit následující závěr. Snížení množství finančních prostředků na účtech klientů u již zmíněného fondu AXA může být vyvoláno odchodem klientů k jiným penzijním fondům. Výjimka je u PF ING, kde prostředky vložené klienty na účty vzrostly, ale počet účastníků klesl. To znamená, že klienti penzijního fondu ING nejspíš odešli ke konkurenci, smlouvu o penzijním připojištění vypověděli či začali pobírat starobní penzi, ale zároveň klienti, kteří setrvali u tohoto PF, zaplatili celkem vyšší příspěvky.

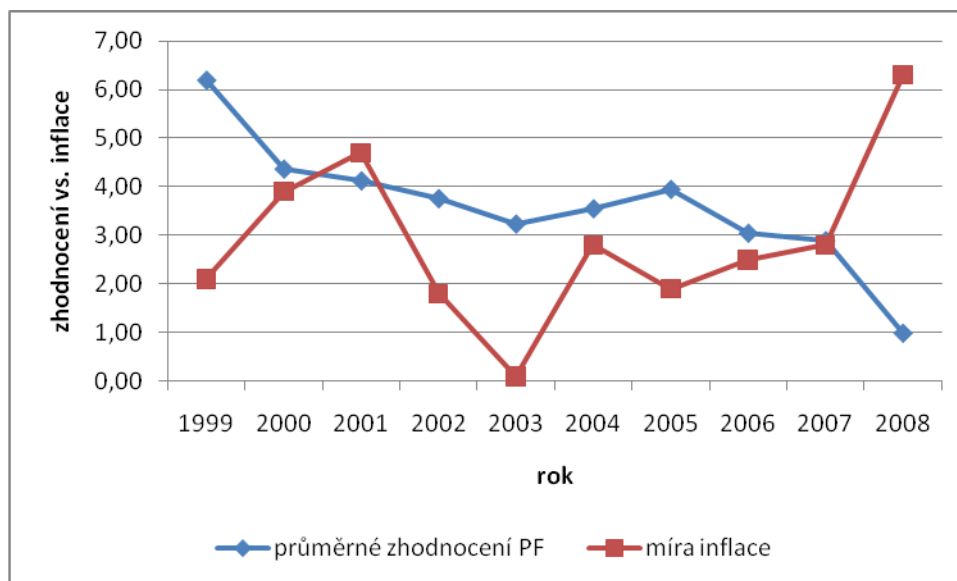
Každého zájemce o penzijní připojištění i každého účastníka jistě zajímá zhodnocení prostředků vložených do připojištění. Jak již bylo popsáno, penzijní fondy investují do různých instrumentů na kapitálovém trhu a dle vývoje na těchto trzích dosahují nějakého zhodnocení. Vývoj zhodnocení u jednotlivých penzijních fondů za rok 1999-2008 zachycuje tab. 8. Rok 2008 byl, co se týče zhodnocení penzijních fondů, velmi špatný. Některé fondy svým klientům nevyplatily vůbec žádné zhodnocení, jiné prostředky svých klientů alespoň trochu zhodnotily, avšak výše tohoto zhodnocení se od nuly příliš nevzdalovala. Blíže je této problematice věnována kapitola 4.

Tab. 8 Zhodnocení prostředků v letech 1999 až 2008 u jednotlivých PF

Penzijní fond	Zhodnocení prostředků účastníků v jednotlivých PF v %									
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
AEGON	-	-	-	-	-	-	-	-	4,50	3,50
Allianz	6,00	3,80	4,36	3,71	3,00	3,00	3,00	3,11	3,00	3,00
AXA	6,50	4,10	4,25	3,41	3,36	3,10	3,70	2,50	2,20	0,00
ČSOB Progres	7,70	5,62	3,90	4,26	4,30	5,30	5,00	2,30	2,40	0,02
ČSOB Stabilita	6,10	4,20	3,20	3,00	2,30	4,30	4,00	2,80	2,40	0,05
Generali	5,30	3,60	4,60	4,10	3,00	3,00	3,81	3,74	4,10	2,00
ING	6,00	4,40	4,80	4,00	4,00	2,50	4,20	3,60	2,50	0,04
ČP	6,60	4,50	3,80	3,20	3,10	3,50	3,80	3,30	2,40	0,20
ČS	4,40	4,20	3,80	3,50	2,64	3,74	4,03	3,04	3,10	0,40
KB	7,20	4,89	4,40	4,63	3,40	3,50	4,00	3,00	2,30	0,58

zdroj: <http://www.apfcr.cz/cs/vybrane-ekonomicke-ukazatele/zhodnoceni-prostredku-ucastniku-pp-rok-1995-az-2008.html>

Velmi často je zhodnocení porovnáváno s mírou inflace. Dobré zprávy pro účastníky jsou, pokud zhodnocení přesáhne míru inflace. Jak se vyvíjel vztah inflace a průměrného zhodnocení penzijních fondů v letech 1999-2008 ukazuje obr. 6. V grafu je možno si povšimnout převahy zhodnocení penzijních fondů nad mírou inflace. V roce 1999 zaznamenala míra inflace hodnotu 2,10 %. Při pohledu do tab. 8 je patrné, že zhodnocení všech penzijních fondů, které existovaly v roce 1999, převýšilo míru inflace. Pouze v roce 2001 byla mírná převaha inflace nad průměrným zhodnocením penzijních fondů. Tento rok dosáhla míra inflace výše 4,70 %. Zhodnocení penzijních fondů během roku 2001 nebylo špatné, avšak inflaci překonal pouze jediný penzijní fond a to ING. Daleko větší rozdíl byl ovšem dosažen v roce 2008, kdy průměrné zhodnocení penzijních fondů dosahovalo výše 0,98 %, zatímco míra inflace se pohybovala okolo hodnoty 6,3 %. Této hodnotě inflace se nejvíce přiblížil penzijní fond AEGON, přesto jeho zhodnocení zaostalo za inflací o 2,8 %. Zajímavá jistě bude situace pro rok 2009, jelikož míra inflace v tomto roce výrazně klesla a to na hodnotu 1,0. Výsledek hospodaření penzijních fondů v tomto roce bohužel ještě není znám. Autorka se domnívá, že jistě některý z fondů toto znehodnocení peněz v podobě inflace překročí a dosáhne zhodnocení více než 1 %.

Obr. 6 Vztah inflace a průměrného zhodnocení PF v letech 1999-2008

zdroj:vlastní zpracování na základě tab. 8,⁴²

2.4 Právní úprava penzijního připojištění se státním příspěvkem

Legislativa celého systému je obsažena v již zmiňovaném zákonu č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Ustanovení tohoto zákona se týkají penzijních fondů, statutu a penzijního plánu, vzniku a zániku penzijního připojištění, nároků z penzijního připojištění, příspěvků účastníků, státních příspěvků, hospodaření penzijních fondů atd. Právě v části věnované hospodaření penzijních fondů se pojednává o možnostech investování. Penzijní fondy jsou značně omezovány v investování. Penzijní fond smí umístit své prostředky do dluhopisů vydaných členským státem nebo jeho centrální bankou, dluhopisů vydaných například Evropskou investiční bankou, podílových listů, cenných papírů (do 10 % majetku penzijního fondu pro jednoho emitenta), movitých věcí a nemovitostí (hodnota nesmí překročit 10 % majetku penzijního fondu).²⁴

„Peněžní prostředky shromážděné penzijním fondem mohou být uloženy i na vkladových účtech, vkladních knížkách a na vkladech potvrzených vkladovým certifikátem nebo vkladním listem, a to u banky nebo pobočky zahraniční banky na území České republiky nebo u banky se sídlem na území členských států Organizace pro ekonomickou

spolupráci a rozvoj. Výše takto uložených prostředků u jedné banky nesmí tvořit více než 10 % majetku penzijního fondu nebo 20 000 000 Kč, popřípadě ekvivalent této částky v cizí měně.

V majetku penzijního fondu nesmí být více než 20 % z celkové jmenovité hodnoty cenných papírů vydaných jedním emitentem.

Nejméně 70 % majetku penzijního fondu musí být umístěno nebo uloženo do aktiv znějících na měnu, ve které jsou vyjádřeny závazky penzijního fondu vůči účastníkům. Nejvíce 70 % majetku penzijního fondu může být umístěno podle § 33 odst. 2 písm. c) až f). Nejvíce 5 % majetku penzijního fondu může být umístěno jinak, než je uvedeno v § 33 odst. 2 písm. a) až f) a § 33 odst. 3.“ [5, online]

Penzijní fond musí vybrané peněžní prostředky investovat s odbornou péčí, aby byla zajištěna likvidita, bezpečnost a rentabilita finančního umístění.²⁴

2.4.1 Reforma penzijního připojištění

Rok 2010 mohl být zlomový pro penzijní připojištění. Měl totiž vstoupit v platnost zákon o penzijním spoření, který by znamenal reformu penzijních fondů a penzijního připojištění. Zákon ovšem neprošel poslaneckou sněmovnou a jeho platnost je tak v nedohlednu. Tento zákon měl změnit principy penzijního připojištění, z něhož by se tak stalo penzijní spoření. Reforma se měla dotknout i penzijních fondů a státního příspěvku. Právě státní příspěvek jistě představuje nejdůležitější změnu pro účastníky. Nárok na státní příspěvek by se změnil následujícím způsobem. Aby účastník dosáhl na státní příspěvek ve výši 150 Kč, musel by měsíčně platit 700 Kč (současná výše příspěvku je 500 Kč). Minimální výše příspěvku účastníka by vzrostla na 300 Kč (nyní je minimální výše 100 Kč). Ovšem státní příspěvek k tomuto novému měsíčnímu příspěvku by byl zachován, čili 50 Kč. Další část reformy by zasáhla penzijní fondy. Penzijní spoření by již poskytovaly penzijní společnosti, které by umožňovaly klientům zvolit si z nabízených investičních fondů (základními fondy by nejspíš byly konzervativní, smíšený a dynamický). V tuto chvíli by se penzijní spoření více přiblížilo investičnímu životnímu

pojištění. Každý z klientů by shromažďoval své finanční prostředky do tzv. účastnických fondů. Majetek provozovatelů penzijního spoření a klientů by byl od sebe oddělen. Zavedení penzijního spoření by samozřejmě nebylo možné ze dne na den. Nejdříve by existovalo vedle sebe penzijní spoření a penzijní připojištění s tím, že by klienti penzijního připojištění měli možnost přejít k penzijním společnostem. Ti klienti, kteří by nevyužili možnosti přejít na penzijní spoření, by zůstali u penzijního připojištění a to by jim dobehlo až konce. Nově uzavřené smlouvy by se týkaly již penzijního spoření.^{28,29,30}

Těžko říci, zda tato navrhovaná reforma penzijního připojištění, jež představuje druhou etapu důchodové reformy, vstoupí vůbec v platnost. Dle autorčina názoru se jedná o velmi výraznou změnu. Jako pozitivní na této reformě vidí možnost volby mezi fondy, což jistě mnoho klientů ocení, jelikož se vztah obyvatel k riziku liší. Na druhé straně zvýšení hranic pro poskytování státního příspěvku se autorce příliš nezamlouvá. Jelikož sama je účastníkem penzijního připojištění a jako studentka vítá možnost platit pouze 100 Kč měsíčně. Návrh autorky na změnu hranic pro státní příspěvek je následující. Minimální částka pro vznik nároku na státní příspěvek by byla zachována (100Kč), právě z důvodu aby i studenti mohli myslet na své stáří. Dále by však již záměr státu byl zachován. Tímto záměrem je motivace obyvatel k ukládání většího množství finančních prostředků do penzijního připojištění. Došlo by tak jen k rozšíření hranic pro poskytování státního příspěvku.

V srpnu roku 2009 byl přijat zákon č. 230/2009 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu (změnil zákon č. 256/2004 Sb.) umožňující zpoplatnění přechodu účastníků penzijního

²⁸ MAŠEK, J. Penzijní spoření se nezmění, politikové ho nestihli projednat. *iDNES/Ekonomika* [online]. 23. 11. 2009, [cit. 2010-03-24]. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/penzijni-sporeni-se-nezmeni-politikove-ho-nestihli-projednat-p6s-/ekonomika.asp?c=A091123_1293091_ekonomika_hol>.

²⁹ STUHLÍK, J. Neslavný konec ambiciózního plánu na reformu českých penzí. *Zlatá koruna* [online]. 6. 1. 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.zlatakoruna.info/clanky/51-12-penzijni-pripojisteni/20999-neslavny-konec-ambiciozniho-planu-na-reformu-ceskych-penzi>>.

³⁰ SIEBERT, M. Penzijní připojištění nahradí penzijní spoření, v čem se liší?. *Profit* [online]. 29. 10. 2009, [cit. 2010-03-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.profit.cz/clanek/penzijni-pripojisteni-nahradi-penzijni-sporeni-v-cem-se-lisi.aspx>>.

připojištění k jinému penzijnímu fondu. Poplatek může být účtován pouze při odchodu v době do pěti let od uzavření smlouvy o penzijním připojištění. Jestliže klient přejde k jinému penzijnímu fondu po pěti a více letech trvání smlouvy, neplatí již žádný poplatek. Tento zákon také stanovuje maximální výši poplatku za přestup. Jedná se o částku 800 Kč. Konkrétní výše poplatku pak záleží na úvaze penzijních fondů. Poplatek ve stejné výši může být účtován i při výplatě odbytného do pěti let od uzavření smlouvy. Zákon určuje nejvyšší možnou hodnotu poplatku a penzijní fondy toho také využívají. Všechny penzijní fondy účtují při přechodu ke konkurenci poplatek ve výši 800 Kč. Při výplatě odbytného se mezi penzijními fondy najdou i výjimky, které požadují nižší poplatek než 800 Kč anebo dokonce neúčtují žádný poplatek. Důvody, proč penzijním fondům bylo umožněno zpoplatnit odchod či odbytné v prvních pěti letech, jsou administrativní náklady.^{31,32,33}

2.5 Výhody a nevýhody penzijního připojištění

Mnohé výhody penzijního připojištění byly již popsány během charakteristiky tohoto produktu. Lze sem tedy zařadit:

- státní příspěvek
- daňovou uznatelnost
- účastník penzijního připojištění nenese ztrátu z hospodaření penzijního fondu, tuto ztrátu nesou akcionáři

³¹ Ministerstvo financí České republiky [online]. 2005 [cit. 2010-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zakon_230_2009.pdf>.

³² BUŘÍK, L. Jaké změny nás čekají v penzijním připojištění?. *e15.cz* [online]. 11. 8. 2009, [cit. 2010-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.e15.cz/relax/jake-zmeny-nas-cekaji-v-penzijnim-pripojisti>>.

³³ ZÁMEČNÍK, P. Poplatky penzijních fondů: Nejčastěji 800 Kč. *Investujeme.cz* [online]. 13. 10. 2009, [cit. 2010-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://investujeme.cz/clanky/poplatky-penzijnich-fondu-nejcasteji-800-kc/>>.

- nabídka 4 druhů penzí, pomocí kterých může účastník zvýšit svoji pojistnou ochranu
- nárok na starobní penzi vznikne nejdříve ve věku 60 let, přesto je možnost vybrat část peněžních prostředků ještě před dosažením tohoto věku a to již po 15 letech trvání smlouvy o penzijním připojištění
- účastník si může zvolit, zda jeho naspořené prostředky budou vyplaceny formou jednorázového vyrovnání či v podobě starobní doživotní penze. Výhodou u starobní penze je fakt, že prostředky, které ještě nebyly vyplaceny a jsou tak umístěny v penzijním fondu, se dále zhodnocují
- na rozdíl od životních pojišťoven penzijní fondy nezkontrolují zdravotní stav účastníka³⁴

Penzijní připojištění má své výhody, ale na druhé straně má i své nevýhody. Mezi ně patří:

- delší doba trvání produktu – v případě nepříznivé situace, kdy klient potřebuje předčasně ukončit penzijní připojištění, vyplatí penzijní fond odbytné, pokud zaplatil příspěvky na penzijní připojištění nejméně za 12 kalendářních měsíců a nezačala mu výplata penze. Odbytné je tvořeno výší příspěvků, které účastník zaplatil, a podílu na výnosech z hospodaření penzijního fondu z těchto příspěvků. Státní příspěvky musí penzijní fond vrátit ministerstvu financí. Odbytné je dále zdaněno sazbou daně 15 %. Zdanění podléhají výnosy z příspěvků účastníka, popřípadě příspěvky zaměstnavatele placené za zaměstnance a výnosy z těchto příspěvků. Příspěvky zaplacené účastníkem samozřejmě zdaněny nejsou.^{9,24}
- zhodnocení prostředků dosahuje nízké výše a účastník nemá žádnou jistotu konkrétního zhodnocení (ovšem ví, že nedojde ke znehodnocení) – problémem

³⁴ *Informace o penzijním připojištění, poradenství* [online]. [cit. 2010-03-20]. Výhody penzijního připojištění. Dostupné z WWW: <<https://www.penzijnipripojisteni.cz/penzijni-pripojisteni/vyhody/>>.

může být, že většina lidí vidí za penzijním připojištěním nástroj ke zhodnocení peněz. Princip je ovšem jiný a to zabezpečení na stáří. Jestliže je něčí hlavní zájem zhodnotit své prostředky, měl by raději investovat do instrumentů kapitálového trhu, které přinášejí větší zhodnocení. V tomto případě ovšem musí počítat také s určitým rizikem

- prostředky nastřádané u penzijního fondu nejsou ze zákona pojištěny proti úpadku penzijního fondu. Již v minulosti došlo ke krachu penzijních fondů a účastníci poté přišli o část svých peněžních prostředků³⁵

³⁵ DOHNAL, R. Výhody a nevýhody penzijního připojištění. *iDNES/Ekonomika* [online]. 12. 12. 2000, [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.idnes.cz/vyhody-a-nevyhody-penzijniho-pripojisteni-fkh-/ekonomika.asp?c=2000M288F03C>>.

3 INVESTIČNÍ ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ VERSUS PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ SE STÁTNÍM PŘÍSPĚVKEM

V této části bude porovnáno investiční životní pojištění a penzijní připojištění se státním příspěvkem z různých hledisek.

3.1 Porovnání z hlediska zúčastněné osoby

Porovnání se bude týkat otázky, kdo se může zúčastnit investičního životního pojištění a penzijního připojištění.

3.1.1 Investiční životní pojištění

Účastníkem investičního životního pojištění může být prakticky kdokoli. Jednak to mohou být dospělí, ale také to mohou být děti, kterým investiční životní pojištění sjednali rodiče. Nabídka pojišťoven na českém pojistném trhu je opravdu široká. Pojištěným se může stát osoba již od několika měsíců života. Pojistníkem pak samozřejmě může být osoba způsobilá k právním úkonům, čili starší 18 let.

3.1.2 Penzijní připojištění se státním příspěvkem

Účastníkem se může stát pouze fyzická osoba starší 18 let, která má trvalé bydliště na území České republiky. Účastníkem může být také fyzická osoba z členského státu Evropské unie, která splní některé z následujících podmínek:

- je účastníkem důchodového pojištění
- je poživatelem důchodu, který je vyplácen z českého důchodového pojištění
- je účastníkem veřejného zdravotního pojištění

Z tohoto výčtu je patrné, že investiční životní pojištění se může vztahovat, co se týče věku, na každého, zatímco penzijní připojištění jen na část populace, jež je zletilá.²⁴

3.2 Porovnání z hlediska zaměstnavatele

Zde je situace jednodušší než u předchozího bodu. Zaměstnavatel může svým zaměstnancům přispívat na životní pojištění či penzijní připojištění celkem částkou 24 000 Kč. To, v jakém poměru bude přispívat, záleží pouze na uvážení zaměstnavatele. Zaměstnavatel může přispívat svým zaměstnancům i více peněz, pak ale částka, která převyší 24 000 Kč, podléhá sociálnímu a zdravotnímu pojištění jak u zaměstnance tak i zaměstnavatele. V roce 2009 vstoupila v platnost novela, která zakazuje upřednostňování jednoho penzijního fondu před jiným ze strany zaměstnavatele. Zaměstnavatel tak již nemůže „přihrávat“ penzijním fondům nové klienty v podobě svých zaměstnanců nebo je „nutit“ k přechodu do jiného penzijního fondu.³⁶

3.3 Porovnání z hlediska státu

U investičního životního pojištění i u penzijního připojištění bylo uvedeno, jak stát podporuje tyto produkty. Příspěvky zaplacené na oba produkty lze odečíst od daňového základu do částky 12 000 Kč ročně pro každý. Penzijní připojištění je navíc podporováno státním příspěvkem, což také značně zatěžuje státní rozpočet. Otázkou zůstává, jestli by byl přesto zájem z řad obyvatel o penzijní připojištění, kdyby stát neposkytoval státní příspěvek.

3.4 Porovnání z hlediska společnosti nabízející pojistný produkt

Zde budou porovnány instituce, které tyto produkty na trhu nabízejí, čili životní pojišťovny a penzijní fondy.

3.4.1 Investiční životní pojištění

Tento produkt uzavírají životní pojišťovny. Proto, aby pojišťovna mohla provozovat pojišťovací činnost, potřebuje získat licenci od České národní banky. Je třeba splnit několik podmínek stanovených zákonem o pojišťovnictví. Jednou z nich je například

³⁶ ZÁMEČNÍK, P. Jiří Rusnok: Zpoplatnění přestupu mezi fondy je pro klienty výhodné. *Investujeme.cz* [online]. 14. 5. 2009, [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://investujeme.cz/clanky/jiri-rusnok-zpoplatneni-prestupu-mezi-fondy-je-pro-klienty-vyhodne/>>.

i výše základního kapitálu, která u životní pojišťovny musí činit minimálně 90 000 000 Kč. Pojišťovna musí být založena v právní formě jako akciová společnost či družstvo.³⁷

3.4.2 Penzijní připojištění

Penzijní připojištění nabízejí penzijní fondy, které stejně jako pojišťovny musí získat povolení pro provozování této činnosti od České národní banky. Dle zákona o penzijním připojištění je penzijní fond akciovou společností se základním kapitálem minimálně 50 000 000 Kč. Penzijní fond nesmí provozovat kromě penzijního připojištění žádnou jinou činnost.²⁴

Nyní lze vyvodit závěr, že mezi životní pojišťovnou a penzijním fondem je značný rozdíl. Obě instituce jsou akciovou společností, avšak každá musí dosahovat jiné výše základního kapitálu. Ve výši základního kapitálu je také odchylka od obchodního zákoníku, který uvádí, že akciová společnost musí mít základní kapitál ve výši 2 000 000 Kč nebo 20 000 000 Kč (podle toho, zda se jedná o společnost s veřejnou nabídkou akcií či nikoli).

3.5 Porovnání z hlediska podstaty produktu

Podstata obou produktů již v textu byla popsána, takže nyní už bude provedeno jen shrnutí. Cílem investičního životního pojištění je poskytnout pojištěnému, popřípadě obmyšlenému pojistnou ochranu v případě výskytu rizika dožití, popřípadě smrti. Pojišťovny nabízejí celou řadu připojištění, kterými lze zvýšit rozsah životního pojištění. Může se jednat například o úrazové pojištění – smrt následkem úrazu či trvalé následky úrazu, připojištění zproštění placení pojistného z důvodů invalidity. Nabídka připojištění k životnímu pojištění záleží na pojišťovně.

Podstatou penzijního připojištění je zabezpečit účastníka na stáří. Jak již bylo uvedeno, starobní penze se sjednává vždy, další penze jsou už dobrovolné a těmi může účastník

³⁷ *Zákon o pojišťovnictví* [online]. 1998-2010 [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/pojistovnictvi/cast1h3.aspx>>.

navýšit svou ochranu. Pokud se účastník rozhodne nepobírat doživotní starobní penzi a nechá si vyplatit celou naspořenou částku jednorázově, přibližuje se tak investičnímu životnímu pojištění, kde pojištění končí vyplacením garantovaného pojistného plnění či hodnoty podílového fondu anebo obojím. Samozřejmě, co se týče výpočtu částek, podobnost zde končí. Investiční životní pojištění může být ukončeno také výplatou důchodu, a to buď důchodu dočasného, anebo doživotního. V případě dočasného důchodu je doba, po kterou je důchod poskytován, sjednána ve smlouvě.³⁸ Stejně jako v životním pojištění může účastník penzijního připojištění zajistit finanční prostředky pro své pozůstalé v případě smrti (prostřednictvím pozůstalostní penze). Sjednání invalidní penze má pro účastníka podobný význam jako připojištění pro případ invalidity pro pojištěného v životním pojištění. Oboje znamená vyplácení určitých dávek. Poslední penzí, kterou penzijní připojištění nabízí, je výsluhová penze. Po stanovené době účasti v penzijním připojištění může být část prostředků vyplacena. S touto možností přicházejí na pojistný trh také pojišťovny. Konkrétně třeba pojišťovna AXA a.s. umožňuje svým klientům s investičním životním pojištěním vybrat ze svého investičního účtu část peněžních prostředků.³⁹

3.6 Porovnání z hlediska vývoje ekonomiky

V této podkapitole budou provedeny dílčí analýzy, ukazující jaký vliv má vývoj ekonomiky na vývoj investičního životního pojištění a penzijního připojištění se státním příspěvkem. Z hlediska vývoje ekonomiky se v těchto analýzách bude vycházet z vývoje počtu obyvatel v České republice v letech 2005-2008, vývoje nezaměstnanosti, inflace a hrubého domácího produktu taktéž v těchto letech.

³⁸ *Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group* [online]. 2010 [cit. 2010-04-02]. Perspektiva.

Dostupné z WWW: <<http://www.koop.cz/pojisteni/zivotni-pojisteni/investicni-zivotni-pojisteni/univerzalni-zivotni-pojisteni-perspektiva/>>.

³⁹ *Zlatá koruna* [online]. 2003-2010 [cit. 2010-03-22]. Investiční životní pojištění COMFORT PLUS – AXA životní pojišťovna a.s.. Dostupné z WWW: <<http://www.zlatakoruna.info/produkt-tydne/11/374/39-investicni-zivotni-pojisteni-comfort-plus-axa-zivotni-pojistovna-a-s>>.

3.6.1 Počty osob investičního životního pojištění a penzijního připojištění versus vývoj nezaměstnanosti

V letech 2005-2008 nezaměstnanost klesala, což vyplývá z tab. 9. Zajímavý je rok 2007. V tomto roce výrazně klesl roční průměr nezaměstnaných osob oproti roku předcházejícímu o 20,9 %, což mělo následek i v poklesu míry nezaměstnanosti. Tento rok byl zároveň i významný pro investiční životní pojištění, jelikož v roce 2007 došlo k nárůstu pojištěných osob vzhledem k roku 2006 o 52,8 %. Na druhé straně pro penzijní připojištění tento rok nijak zvlášť významný nebyl, meziroční zvýšení počtu účastníků činilo 9,7 %, to znamená pokles tempa růstu o 0,2 %. Tento trend je patrný i v roce následujícím.

Tab. 9 Počty pojištěných a nezaměstnaných v letech 2005-2008

rok	2005	2006	2007	2008
roční průměr nezaměstnaných (osoby) ⁴⁰	481 071 ⁴¹	448 545	354 878	352 250
meziroční změna (%)	-11,2	-6,8	-20,9	-0,7
míra nezaměstnanosti - obecná ⁴²	7,9	7,1	5,3	4,4
míra nezaměstnanosti – registrovaná ⁴²	8,97	8,13	6,62	5,45
počet osob v IŽP	569 998	720 072	1 100 441	1 539 600
meziroční změna (%)	22,3	26,3	52,8	39,9
počet osob v PP	3 293 907	3 619 428	3 971 374	4 302 181
meziroční změna (%)	11,4	9,9	9,7	8,3

zdroj: vlastní zpracování na základě^{15,16,17,18,40,42}

⁴⁰ e15 [online]. 2007-2010 [cit. 2010-03-15]. Makroekonomická data. Dostupné z WWW:

<<http://www.e15.cz/financi->

[data/makroekonomika/?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_campaign=content-makro-ukazatele](http://www.e15.cz/financi-data/makroekonomika/?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_campaign=content-makro-ukazatele)>.

⁴¹ Roční průměr nezaměstnaných osob v roce 2004 činil 541 675, počet osob v IŽP v roce 2004 byl 466 107, počet účastníků penzijního připojištění v roce 2004 činil 2 955 703.

⁴² Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-03-13]. Makroekonomické údaje. Dostupné z WWW:

<[http://notes2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLMAKRO.xls](http://notes2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLMAKRO.xls)>.

V roce 2008 následuje investiční životní pojištění a penzijní připojištění roční průměr nezaměstnaných osob a míru nezaměstnanosti. Pokles nezaměstnanosti vzhledem k roku 2007 byl mírný a životní pojišťovny nabízející investiční životní pojištění zaznamenaly nižší meziroční nárůst v počtu pojištěných osob (39,9 %). Stejně tak tomu bylo i u penzijních fondů. Zde činila meziroční změna počtu účastníků 8,3 %.

3.6.2 Počty osob investičního životního pojištění a penzijního připojištění versus vývoj hrubého domácího produktu

Hrubý domácí produkt (HDP) je velmi důležitý makroekonomický ukazatel, který udává, jak je ekonomika výkonná. Vývoj HDP v letech 2005-2008 je zachycen v tab. 10. Ve vývoji HDP lze pozorovat každoroční nárůst, v roce 2008 ovšem došlo ke zpomalení toho nárůstu. Rozdíl mezi rokem 2007 a 2008 činil 153,5 mld. Kč. Pokles tempa růstu je viditelný nejen ve vývoji HDP, ale také u vývoje počtu osob v investičním životním pojištění a penzijním připojištění. U penzijního připojištění došlo k poklesu meziročního růstu již od roku 2006.

Tab. 10 Vývoj HDP a počtu osob IŽP a PP v letech 2005-2008

rok	2005	2006	2007	2008
HDP (mld. Kč) ⁴²	2 983,9	3 222,4	3 535,5	3 689,0
HDP (% , reálně) ⁴²	6,3	6,8	6,1	2,5
počet osob v IŽP	569 998	720 072	1 100 441	1 539 600
meziroční změna (%)	22,3	26,3	52,8	39,9
počet osob v PP	3 293 907	3 619 428	3 971 374	4 302 181
meziroční změna (%)	11,4	9,9	9,7	8,3

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,42}

3.6.3 Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus hrubý domácí produkt

Podíl hrubého domácího produktu k předepsanému hrubému pojistnému se nazývá globální pojištěnost.⁴³ Tento ukazatel bude stanoven jak pro investiční životní pojištění, tak i pro penzijní připojištění. Vývoj hrubého domácího produktu, celkového předepsaného hrubého pojistného za investiční životní pojištění a celkových předepsaných příspěvků za penzijní připojištění včetně meziročních změn je zachycen v tab. 11. Pojištěnost byla vypočítána podle již zmíněného postupu. Podíl předepsaného hrubého pojistného, popřípadě předepsané příspěvky a hrubého domácího produktu, násobeno stem pro vyjádření v procentech.

$$Pojištěnost = \frac{PHP(PP)}{HDP} * 100\% \quad (2)$$

Tab. 11 Pojištěnost v IŽP a PP

rok	2005	2006	2007	2008
HDP (mld. Kč)	2 983,9	3 222,4	3 535,5	3 689,0
HDP (% , reálně)	6,3	6,8	6,1	2,5
Investiční životní pojištění				
předepsané hrubé pojistné (mil. Kč)	7 391 ⁴⁴	11 299	18 000	20 748
meziroční změna (%)	34	52,9	59,3	15,3
Penzijní připojištění				
celkové předepsané příspěvky (mil. Kč)	26 921 ⁴⁵	32 581	36 772	40 813
meziroční změna (%)	18,9	21,0	12,9	11,0
pojištěnost IŽP (%)	0,25	0,35	0,51	0,56
pojištěnost PP (%)	0,90	1,01	1,04	1,11

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,42}

⁴³ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, s.r.o., 2003. Pojistný trh, s. 162. ISBN 80-86119-67-X.

⁴⁴ Předepsané hrubé pojistné za pojištění spojené s investičním fondem v roce 2004 bylo 5 517 mil. Kč

⁴⁵ Celkové předepsané příspěvky účastníků za rok 2004 činily 22 647 mil. Kč

Z vývoje pojištěnosti je možné si povšimnout, že penzijní připojištění dosahuje větších hodnot tohoto ukazatele než investiční životní pojištění. Je to dáno vyššími předepsanými příspěvky. Podle Českého statistického úřadu dosahovala pojištěnost v České republice u životního pojištění v roce 2005 hodnoty 1,53 %, celková pojištěnost 3,95 %. V tab. 11 je pojištěnost v případě investičního životního pojištění v roce 2005 pouze 0,25 %, což odpovídá jedné šestině z pojištěnosti u životního pojištění. Obecně je pojištěnost v České republice nižší než v případě Evropské unie. V roce 2004 činila pojištěnost v EU 9 %, v České republice to byla přesná polovina, čili 4,5 %.⁴⁶

3.6.4 Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus míra inflace

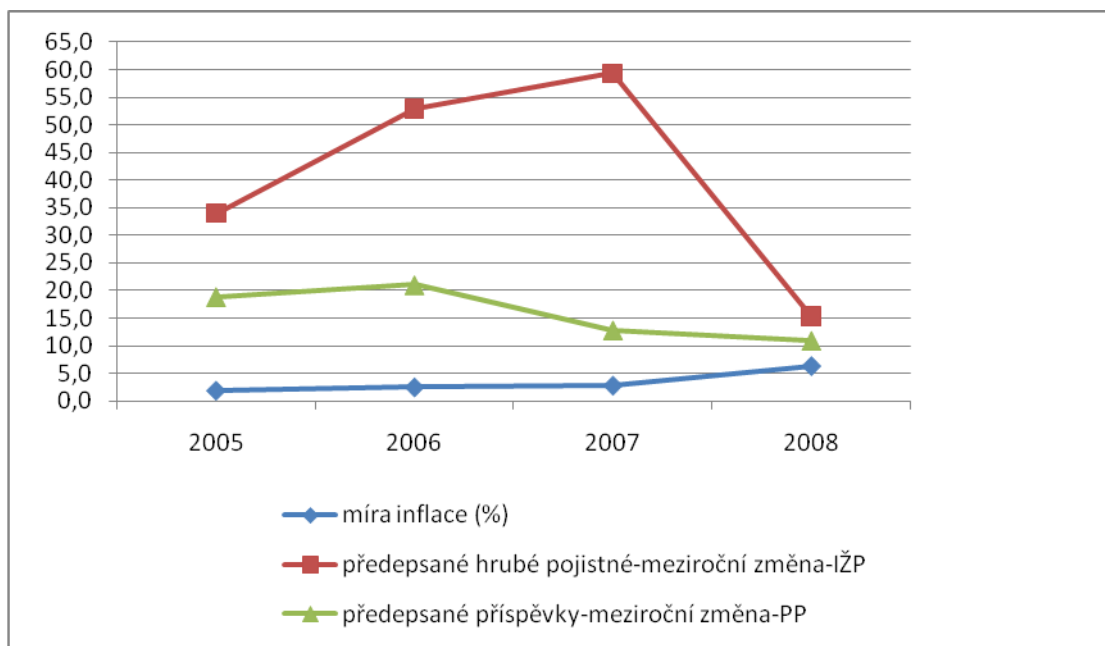
Míra inflace vyjadřuje změnu cenové hladiny. V letech 2005 až 2008 byl vývoj inflace následující:

- 2005-1,9
- 2006-2,5
- 2007-2,8
- 2008-6,3⁴²

Vývoj předepsaných peněžních prostředků pro investiční životní pojištění a penzijní připojištění je zachycen v tab. 11. Vztah mezi mírou inflace, meziroční změnou v předepsaném hrubém pojistném pro investiční životní pojištění a předepsanými příspěvky pro penzijní připojištění uvádí obr. 7.

Inflace způsobí znehodnocení peněz, takže lidem se může zdát, že jejich peněžní příjem není dostatečný. V tuto chvíli mohou zareagovat tím, že začnou dávat menší obnos do investičního životního pojištění a penzijního připojištění, anebo tuto výši pojistného či příspěvků oproti předchozímu roku nezvýší.

⁴⁶ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://notes2.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/tv2006061506.doc>>.

Obr. 7 Vztah předsaného hrubého pojistného, předsaných příspěvků a míry inflace

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,42}

Z grafu je možné si povšimnout vztahu mezi inflací a předsaných peněžních prostředků na oba pojistné produkty. V roce 2007 začala míra inflace růst, což se mohlo projevit ve výrazném poklesu meziročního nárůstu předsaného hrubého pojistného u investičního životního pojištění. Podobný závěr platí i pro penzijní připojištění, zde však pokles tempa růstu není tak zásadní a hlavně tento pokles byl započat již v předchozím roce.

3.6.5 Počet pojištěných a počet účastníků penzijního připojištění versus celkový počet obyvatel

Další dílčí analýza se bude týkat vztahu počtu pojištěných, popřípadě účastníků a počtu obyvatel. Podíl těchto čísel říká, jaká část obyvatelstva je pojištěna investičním životním pojištěním či penzijním připojištěním, čili jaká je propojištěnost. Konkrétní čísla jsou uvedena v tab. 12.

Tab. 12 Vztah počtu pojištěných popř. účastníků a počtu obyvatel

rok	2005	2006	2007	2008
počet obyvatel	10 251 079 ⁴⁷	10 287 189 ⁴⁸	10 381 130 ⁴⁹	10 467 542 ⁵⁰
meziroční změna (os.)	30 502	36 110	93 941	86 412
meziroční změna (%)	0,3	0,4	0,9	0,8
počet osob v IŽP	569 998	720 072	1 100 441	1 539 600
meziroční změna (os.)	123 891	150 074	380 369	439 159
meziroční změna (%)	22,3	26,3	52,8	39,9
počet osob v PP	3 293 907	3 619 428	3 971 374	4 302 181
meziroční změna (os.)	338 204	325 521	351 946	330 807
meziroční změna (%)	11,4	9,9	9,7	8,3
propojištěnost IŽP (%)	5,6	7,0	10,6	14,7
propojištěnost PP (%)	32,1	35,2	38,3	41,1

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,47,48,49,50}

Zajímavé jsou údaje o propojištěnosti. Větší část populace má sjednáno penzijní připojištění, jedná se o více než jednu třetinu (rok 2006). Tento podíl se každoročně zvyšuje (rok 2007 a 2008). Investiční životní pojištění takový úspěch nezaznamenává. Jeho podíl také každoročně roste, avšak dosahuje hodnoty kolem jedné šestiny (rok 2008). Pro lepší znázornění jsou údaje o propojištěnosti zachyceny v obr. 8. Z grafu vyplývá jasná převaha penzijního připojištění. K vysvětlení obliby penzijního připojištění je možné použít poskytování státního příspěvku.

⁴⁷ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-14]. Věkové složení obyvatelstva v roce 2005.

Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/publ/4003-06-v_roce_2005>.

⁴⁸ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-14]. Věkové složení obyvatelstva v roce 2006.

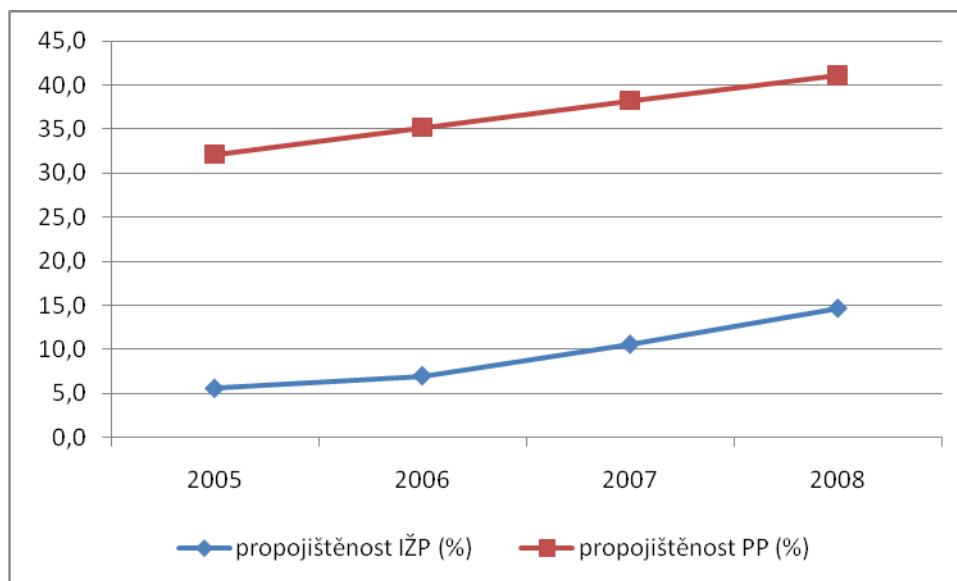
Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/publ/4003-07-v_roce_2006>.

⁴⁹ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-14]. Věkové složení obyvatelstva v roce 2007.

Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/4003-08-v_roce_2007>.

⁵⁰ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-14]. Věkové složení obyvatelstva v roce 2008.

Dostupné z WWW: <http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/4003-09-v_roce_2008>.

Obr. 8 Vývoj propojištěnosti v letech 2005-2008

zdroj:vlastní zpracování na základě^{15,16,17,18,47,48,49,50}

U penzijního připojištění je vhodné srovnat počty účastníků s celkovým počtem obyvatelstva, jež je starší 18 let. Důvod této komparace je jednoduchý. Penzijní připojištění může uzavřít pouze osoba starší 18 let. Výsledkem tedy bude zjištění, jak je trh penzijního připojištění zasycen. Dle Českého statistického úřadu bylo v roce 2005 celkem 8 359 568 zletilých osob, počet účastníků v témže roce dosahoval 3 293 907. Výsledkem tedy je, že z celkového počtu zletilých obyvatel bylo 39,40 % účastníkem penzijního připojištění. V roce 2006 měla Česká republika 8 420 402 obyvatel starších 18 let, což představuje 42,98 % účastníků. O rok později došlo k nárůstu téže věkové skupiny o 101 610, čili počet obyvatel nad 18 let byl 8 522 012. Poměr počtu účastníků a populace starší osmnáct let pro rok 2007 je 46,60 %. V roce 2008 dosahoval ten samý poměr hodnoty 49,95 % (počet zletilých obyvatel činil 8 613 562). Čili polovina českého obyvatelstva, která již překročila hranici dospělosti, má uzavřené penzijní připojištění. Trh je tedy docela zasycen, na druhé straně je více než 4 miliony obyvatel, jež se mohou stát účastníky.^{47,48,49,50}

U investičního životního pojištění tato komparace provedena nebude, jelikož, jak již bylo uvedeno v textu, toto pojištění se vztahuje i na osoby mladší 18 let. V tomto případě je pojištění sjednáno ve prospěch dětí rodiči.

3.6.6 Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus průměrná hrubá mzda

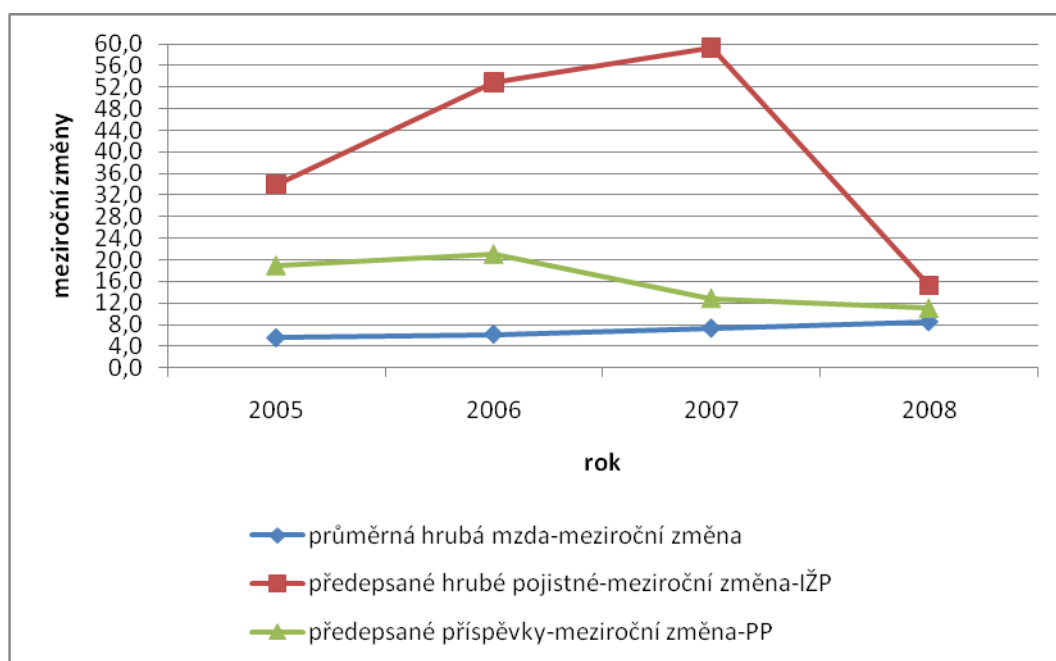
Údaje o výši předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků jsou uvedeny v tab. 11. Průměrná hrubá mzda se v letech 2005-2008 vyvíjela následovně:

- 2005-19 030 Kč
- 2006-20 211 Kč
- 2007-21 692 Kč
- 2008-23 542 Kč⁴⁰

Vazba meziročních změn u investičního životního pojištění, penzijního připojištění a průměrné hrubé mzdy je zachycena v obr. 9. Z této dílčí analýzy vyplývá zajímavý závěr. Průměrná hrubá mzda vykazuje dynamické tempo růstu, zatímco peněžní prostředky vkládané do investičního životního pojištění a penzijního připojištění zaznamenávají opačné, klesající tempo růstu. Vysvětlení této skutečnosti je těžké. Jelikož k tomuto poklesu tempa růstu došlo v roce 2008, je jednou z možností ekonomická krize, která započala právě v tomto roce. Druhou možností je míra inflace. Míra inflace a meziroční změna průměrné hrubé mzdy mají v letech 2005-2008 podobný vývoj. Při současném růstu míry inflace (znamená znehodnocení peněz) a průměrné hrubé mzdy může dojít k situaci, kdy domácnosti si budou moci koupit stejné či menší množství zboží a služeb oproti předešlému roku. Z tohoto důvodu pak domácnosti zřejmě nebudou výrazně zvyšovat množství vložených prostředků do pojištění či připojištění.

Pro penzijní připojištění je také možné stanovit, jakou část měsíčního platu dávají účastníci na tento produkt. Pro investiční životní pojištění je samozřejmě možné tento poměr určit také, ale výše průměrného pojistného není dostupná. V roce 2005 činila výše průměrného příspěvku účastníka částku 407,90 Kč, průměrná hrubá mzda 19 030 Kč. Procentní podíl je 2,14 %. Účastník penzijního připojištění tedy ukládal pouze 2 % ze svého hrubého příjmu. Pro rok 2006 je situace následující: průměrný příspěvek účastníka 430,75 Kč a průměrná hrubá mzda 20 211 Kč, podíl těchto částek 2,13 %. Pro rok 2007 při průměrné hrubé mzdě 21 692 Kč a průměrném příspěvku účastníka 449,67 Kč je poměr ve výši

2,07 %. V roce 2008 dosáhl tento poměr hodnoty 1,91 %. Průměrný měsíční příspěvek účastníka činil 450,53 Kč. Vývoj tohoto poměru je tedy klesající, avšak je vycházeno z průměrné hrubé mzdy. Záleží na daňovém zatížení a povinných odvodech z příjmu, což následně ovlivní disponibilní příjem. Na základě částky, kterou má účastník k dispozici, rozhoduje o jejím rozložení mezi potřeby.²⁶

Obr. 9 Meziroční změny pojistného v IŽP, příspěvků PP a průměrné hrubé mzdy

zdroj:vlastní zpracování na základě^{15,16,17,18,40}

3.6.7 Vývoj předepsaného hrubého pojistného a předepsaných příspěvků versus výdaje na konečnou spotřebu domácností

Porovnání celkových výdajů domácností, které jsou určeny na spotřebu, a předepsaných částek na investiční životní pojištění a penzijní připojištění je další dílčí analýzou. Výsledkem této analýzy bude přehled o tom, jakou část výdajů domácnosti obětují na pojistnou ochranu a ochranu ve stáří. Výdaje na konečnou spotřebu domácností, předpisy hrubého pojistného pro investiční životní pojištění a předpis příspěvků uvádí tab. 13. Pro lepší představu například výdaje na rekreaci, kulturu a sport v letech 2005-2008 vzhledem k výdajům na konečnou spotřebu domácností byly v průměru 11 %. Při porovnání podílů investičního životního pojištění, penzijního připojištění a výdajů

na rekreaci, kulturu a sport k výdajům na konečnou spotřebu je vidět velký nepoměr. Domácnosti utrácejí více peněz za zábavu, než aby raději mysleli na svůj život či své stáří. I z tab. 13 vyplývá větší obliba v penzijním připojištění, ale i tak 2,3 % z výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2008 není příliš velké číslo.

Tab. 13 Výdaje na konečnou spotřebu domácností, předpisy hrubého pojistného pro IŽP a předpis příspěvků

rok	2005	2006	2007	2008
výdaje na spotřebu (mil. Kč) ⁵¹	1 442 699 ⁵²	1 537 240	1 658 846	1 803 668
meziroční změna (%)	3,1	6,6	7,9	8,7
Investiční životní pojištění				
předepsané hrubé pojistné (mil. Kč)	7 391	11 299	18 000	20 748
meziroční změna (%)	34	52,9	59,3	15,3
Penzijní připojištění				
celkové předepsané příspěvky (mil. Kč)	26 921	32 581	36 772	40 813
meziroční změna (%)	18,9	21,0	12,9	11,0
podíl IŽP na celkových výdajích (%)	0,5	0,7	1,1	1,2
podíl PP na celkových výdajích (%)	1,9	2,1	2,2	2,3

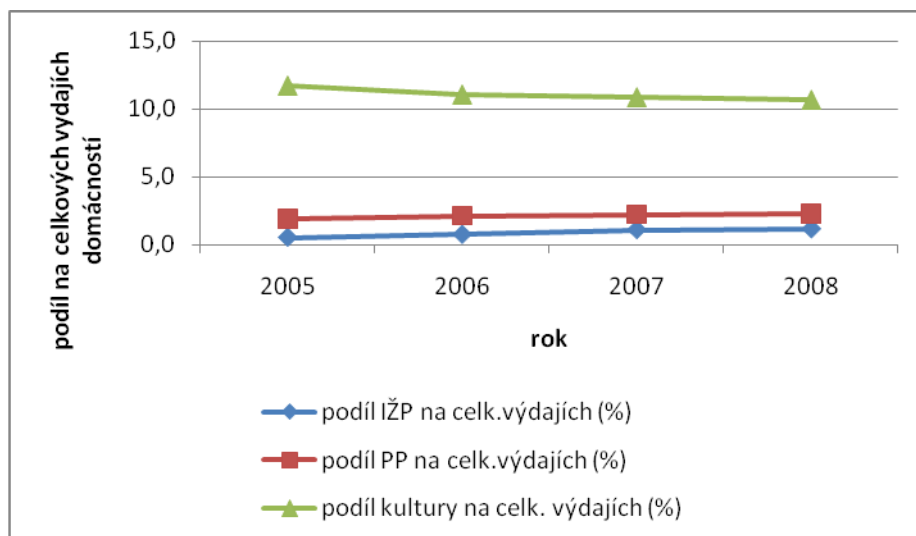
zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,51}

Pro názornější vyjádření jsou podíly zachyceny v obr. 10. I zde je možné si povšimnout, jak výrazně podíl výdajů na kulturu vzhledem k celkovým výdajům domácností převyšuje poměr pojistného či příspěvků k celkovým výdajům domácností.

⁵¹ Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z WWW:

<[http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B7002AEFBF/\\$File/115515.pdf](http://notes2.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/B7002AEFBF/$File/115515.pdf)>.

⁵² Výdaje na konečnou spotřebu domácností pro rok 2004 byly 1 399 200 mil. Kč.

Obr. 10 Podíly na výdajích na konečnou spotřebu domácností v letech 2005-2008

zdroj: vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,51}

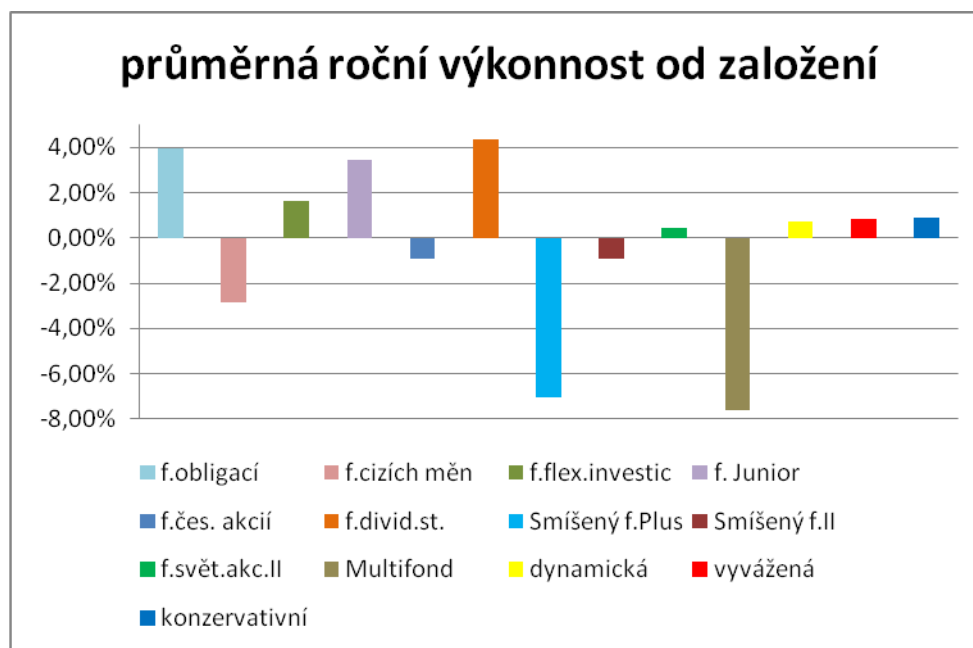
Z grafu je možno vidět, že podíl výdajů na kulturu, rekreaci a sport vzhledem k výdajům na konečnou spotřebu domácností se v posledních letech snížil. Z toho lze usuzovat, že domácnosti na zábavě šetří a utrácí své peněžní prostředky třeba za potřebnější zboží a služby. Co se týče podílů investičního životního pojištění a penzijního připojištění, ty každým rokem stoupají, ale tempo růstu těchto podílů není rozhodně nijak závratné.

3.7 Porovnání z hlediska výkonnosti a zhodnocení

Porovnat zhodnocení penzijních fondů a výkonnost investičních strategií či investičních fondů životních pojišťoven, je poměrně složité. Oba produkty vycházejí z investování do různých finančních aktiv, ale zatímco u penzijního připojištění rozhoduje o umístění finančních prostředků penzijní fond, u investičního životního pojištění je tato volba na pojistníkově.

Pro konkrétní komparaci bude použit penzijní fond ING a životní pojišťovna ING. Při sjednání investičního životního pojištění má pojistník možnost zvolit investiční fond či investiční strategii a to dynamickou, vyváženou a konzervativní. Z investičních fondů může být vybrán Fond obligací, cizích měn, flexibilních investic, Junior, Český Click Fond, Fond českých akcií, dividendové strategie, Smíšený fond Plus, Smíšený fond II,

Fond světových akcií II a Multifond. Tyto fondy byly založeny v letech 1997-2009. Pro porovnání zhodnocení a výkonnosti budou použity průměrné hodnoty počítané od okamžiku založení investičního fondu, investiční strategie a penzijního fondu ING. Přehled zhodnocení a výkonnosti je uveden v obr. 11.⁵³

Obr. 11 Přehled výkonnosti investičních fondů a strategií pojišťovny ING

Zdroj:vlastní zpracování na základě⁵³

Při pohledu na výkonnost jednotlivých fondů lze zjistit, že nejlepší výsledky dosahuje Fond dividendové strategie a vcelku dobrou výkonnost má i Fond obligací. Zde se potvrzuje pravidlo, více rizikový finanční instrument znamená větší výnos, jelikož Fond dividendové strategie investuje do akcií. Ovšem při pohledu na Fond českých akcií je vidět, že toto pravidlo neplatí vždy, protože tento fond má výkonnost pod nulou, konkrétně na hodnotě -0,90 %. Na druhé straně této stupnice (oproti Fondu dividendové strategie) stojí fondy s nejnižší a hlavně zápornou výkonností. Jedná se o Smíšený fond Plus a ještě horší výsledek je pak u Multifond. V rámci tohoto fondu je investováno do akcií i dluhopisů a do aktiv na peněžním trhu. V případě, že by se pojistník-investor rozhodl pouze pro tento fond, své prostředky by vůbec nezhodnotil, naopak by

⁵³ ING [online]. 2001-2010 [cit. 2010-04-10]. Informace o fondech životního pojištění. Dostupné z WWW: <<http://www.ing.cz/cz/nastroje-kalkulatory/fondy-zp-historicky-vyvoj-cen/investicni-pojisteni/>>.

je znehodnotil, jelikož výkonnost Multifondu od jeho založení dosahuje čísla -7,60 %. Takto nízké číslo může být dáno také krátkou dobou existence tohoto fondu.⁵³

Výkonnost jednotlivých investičních strategií je zachycena také na obr. 11 a to posledními třemi sloupci. Nečekaně nejlepší výkonnost má konzervativní strategie. Průměrné roční zhodnocení penzijního fondu ING je vypočítáno z jednotlivých výsledků v letech 1995-2008 a dosahuje hodnoty 5,81 %.

Komparace zhodnocení penzijního fondu a výkonnosti investičních fondů a investičních strategií je složitá, jelikož hodnoty vždy vycházejí od okamžiku založení. A právě okamžik založení se odlišuje. Z porovnání zde uvedených čísel je možné si povšimnout, že nejlepší zhodnocení má penzijní fond. Jeho průměrné roční zhodnocení 5,81 % převyšuje výkonnost všech investičních fondů a investičních strategií pojišťovny ING. Druhý nejlepší výsledek pak dosahuje již zmiňovaný Fond dividendové strategie. Výkonnost jednotlivých strategií není příliš zajímavá, jelikož nevykazuje ani jedno procento.

Autorka se domnívá, že pro zkušené investory se jistě vyplatí ukládat prostředky do osobně vybraných investičních fondů než upřednostňovat investiční strategie. Ty jsou naopak vhodné pro pojistníky, kteří nemají výrazné zkušenosti s investováním.

Pro přesnější komparaci investičních fondů a penzijního fondu bude výkonnost a zhodnocení vypočítáno pro stejný počet let. Do tohoto porovnání vstoupí celkem 3 fondy pojišťovny ING, které existují již deset let. Konkrétně to jsou Fond obligací, Fond cizích měn a Fond flexibilních investic. Fond obligací (založen 7. 4. 1997) za posledních deset let (1999-2008) dosáhl výkonnosti v průměru 2,67 %. Za stejné období byla průměrná výkonnost Fondu cizích měn (založen 4. 11. 1997) záporná a to -2,36 %. Poslední z porovnávaných fondů, Fond flexibilních investic založený 16. 4. 1998, získal výkonnost v průměru za 10 let 1,22 %. Pro tuto komparaci je samozřejmě potřeba znát zhodnocení penzijního fondu ING za to samé období, čili od roku 1999 do roku 2008. Průměrné zhodnocení v tomto období pro penzijní fond činilo 3,6 %.⁵³

Výsledek porovnání za určité období je shodný jako výsledek porovnání od okamžiku založení fondů. Konkrétní hodnoty se samozřejmě odlišují.

Závěrem lze celé porovnání jen shrnout tím, že v případě společnosti ING dopadl lépe z hlediska zhodnocení penzijní fond. Avšak toto není závěr, který by platil pro každý penzijní fond. Při porovnání jiné pojišťovny a penzijního fondu může být výsledek zcela odlišný.

4 DOPADY EKONOMICKÉ KRIZE NA ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ A PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Ekonomická krize, která postihla Českou republiku na počátku roku 2008, se projevila v mnoha sférách. Ovlivnila makroekonomické ukazatele, jako například míru inflace či tempo růstu hrubého domácího produktu. Míra inflace vzrostla z 2,8 % (rok 2007) na 6,3 % (rok 2008). Meziroční nárůst HDP v letech 2006-2007 představoval 313,1 mld. Kč, zatímco v letech 2007-2008 byl tento nárůst pouze 153,5 mld. Kč. Zřetelný propad zaznamenala úroková míra, naopak u hypoték došlo k jejich zdražení. Ekonomická krize se neprojevila pouze na makroekonomických ukazatelích, zasáhla i další oblasti ekonomiky. Měla vliv na stranu poptávky, kdy lidé začali méně nakupovat, což se projevilo i na ziscích výrobců. Protože podniky neměly velký odbyt, propouštěly své zaměstnance anebo opustily od výroby na více směn, čímž se mohly snížit mzdy zaměstnanců. Výrazně krize ekonomiky poznamenala vývoj na finančních trzích.⁴²

Příčin ekonomické krize projevujících se v poslední době v České republice je několik. Prvním impulsem byla americká hypoteční krize, která se projevila v roce 2007. Důvodem této krize bylo poskytování hypoték klientům, jež nebyli schopni je splácet. Dále se na ekonomické krizi podílela vysoká cena ropy mající za následek pokles reálného hrubého domácího produktu. Cena ropy vzrostla kvůli spekulativním obchodům, oslabenému dolaru a zvyšující se poptávce Číny, která se připravovala na olympiádu. Poté, co se ekonomická krize zcela projevila, došlo k výraznému snížení ceny ropy (ze 147 USD za barel na 40 USD za barel) a propadu na akciových trzích.^{54,55}

⁵⁴ *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2002-2010 [cit. 2010-03-24]. Ekonomická krize 2008-2009. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_2008-2009>.

⁵⁵ *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2002-2010 [cit. 2010-03-24]. Americká hypoteční krize 2007. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Americk%C3%A1_hypote%C4%8Dn%C3%AD_krize_2007>.

4.1 Ekonomická krize v životním pojištění

Ekonomická krize měla vliv v mnoha sférách ekonomiky, oblast pojišťovnictví nezůstala ušetřena. Nicméně prognózy z počátku ekonomické krize předpovídaly daleko větší propady. Dle autorčina názoru by rozhodně nemělo dojít k výraznému poklesu předepsaného pojistného pro oblast životního pojištění z důvodů rušení pojistných smluv. Jestliže člověk má sjednáno životní pojištění, je nevýhodné toto pojištění předčasně vypovědět a nechat si vyplatit odkupné. V prvních letech existence životního pojištění by pojištěnému nemuselo být vyplaceno vůbec žádné odkupné, jelikož počáteční náklady na pojištění jsou velké. Dále pojištěný nikdy dopředu neví, kdy bude potřebovat životní pojištění a stále existuje riziko, že v případě smrti zanechá nezabezpečené pozůstalé. Proto je nejspíš výhodnější se s pojišťovnou domluvit na snížení pojistného, popřípadě na přerušení placení pojistného po určitou dobu.

Skutečný vývoj na trhu s životním pojištěním před a v době ekonomické krize byl následující. Index 2007/2006 pro předepsané pojistné za celý trh, tedy pro životní i neživotní pojištění, byl 108,19. Ten samý index pouze pro životní pojištění dosáhl výše 114,04, pro neživotní pojištění 104,41. Z toho vyplývá závěr, že v roce 2007 oproti roku 2006 převažoval nárůst předepsaného pojistného pro životní pojištění. V době před ekonomickou krizí se tak více dařilo životnímu pojištění. Rok 2008 znamenal nástup ekonomické krize a index 2008/2007 předepsaného pojistného pro celý pojistný trh klesl o polovinu indexu 2007/2006, jeho hodnota byl 104,9. Trh životního pojištění v roce 2008 vzhledem k roku 2007 narostl o 4,5 %, hodnota indexu je tedy 104,5. V roce 2008 ovšem došlo ke zvýšení předepsaného pojistného pro neživotní pojištění oproti předepsanému pojistnému za životní pojištění. Hodnota indexu pro neživotní pojištění byla 105,2. V době ekonomické krize se tak více dařilo neživotnímu pojištění. Celkový pojistný trh v roce 2009 vzrostl pouze o polovinu vzhledem k roku 2008, avšak i to byl dobrý výsledek. Neprojevil se tak výrazný vliv ekonomické krize. Tempo růstu celkového předepsaného pojistného mezi roky 2008 a 2009 dosáhlo výše 2,5 %. Celkové předepsané pojistné tak vzrostlo z 136 519 277 000 (rok 2008) na 139 915 353 000 (rok 2009). Překvapivých změn dosáhlo meziroční navýšení předepsaného pojistného pro životní pojištění. Meziroční index 2009/2008 pro životní pojištění se rovná hodnotě 105,1, čili meziročně vzrostlo předepsané pojistné pro oblast životního pojištění o 5,1 %. Stejně tak byl

překvapivý výsledek u meziročního nárůstu předepsaného pojistného pro neživotní pojištění. Tento index dosáhl hodnoty 100,6, čili nárůst předepsaného pojistného v roce 2009 vzhledem k roku 2008 činil pouhých 0,6 %. V roce 2009 se tak více dařilo životnímu pojištění.^{56,57}

4.2 Ekonomická krize a penzijní připojištění

Na rozdíl od životního pojištění, kde se ekonomická krize nijak zvlášť neprojevila, penzijní připojištění bylo touto ekonomickou situací poznamenáno výrazněji. Uvedené závěry vycházejí z údajů uvedených v kapitole 2. V této kapitole byla část věnována také zhodnocení penzijních fondů. Výsledky vykázané za rok 2008 byly pro většinu účastníků penzijního připojištění nepovzbudivé, a jak vyplývá z tab. 7, někteří klienti penzijní fond i opustili. Jedná se konkrétně o penzijní fondy AXA a ING. Jedním z důvodů k odchodu účastníků mohlo být právě nízké zhodnocení, jelikož zhodnocení penzijního fondu AXA v roce 2008 bylo nejnižší ze všech penzijních fondů a to 0 % a zhodnocení penzijního fondu ING představovalo třetí nejnižší výsledek, který byl 0,04 %. Viz tab. 8.

V textu také již bylo zmíněno, že investování penzijních fondů je značně legislativně regulováno. Skladba finančního umístění penzijních fondů je v tab. 14. Pokud se ještě přihlédne k dosaženému zhodnocení v roce 2008, jsou vidět zajímavé změny ve skladbě penzijních fondů. Například u penzijního fondu České pojišťovny došlo k výraznému snížení množství akcií, stejně tak i u penzijního fondu AEGON a ING. U posledních dvou jmenovaných dokonce množství akcií kleslo na nulu. U penzijního fondu ING a ČP může být snaha o dosažení lepšího zhodnocení v roce 2009, jelikož v roce 2008 bylo zhodnocení těchto fondů třetí, respektive páté nejhorší z celého trhu penzijních fondů. Strategii penzijního fondu AEGON může být opětovné získání nejlepšího zhodnocení

⁵⁶ *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2009 [cit. 2009-04-15]. Aktuality. Dostupné z WWW:

<<http://cap.cz/news.aspx?aktualita=40&list=vweb/Aktuality>>.

⁵⁷ *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2009 [cit. 2009-04-15]. Statistické údaje. Dostupné z WWW:

<http://cap.cz/ItemF.aspx?list=DOKUMENTY_02&view=pro%20web%20pravideln%C3%A9%20C4%8D%20statistiky>.

i v roce 2009. Na druhé straně jsou i penzijní fondy, které navýšily množství rizikových finančních aktiv, čili akcií. Jedná se o penzijní fond Generali. Ten zhodnotil prostředky účastníků v roce 2008 o 2 %. Jestli toto zvýšení akcií bude pro penzijní fond Generali přínosné, bude známo za pár měsíců.

Tab. 14 Přehled finanční skladby PF pro rok 2008 a 2009

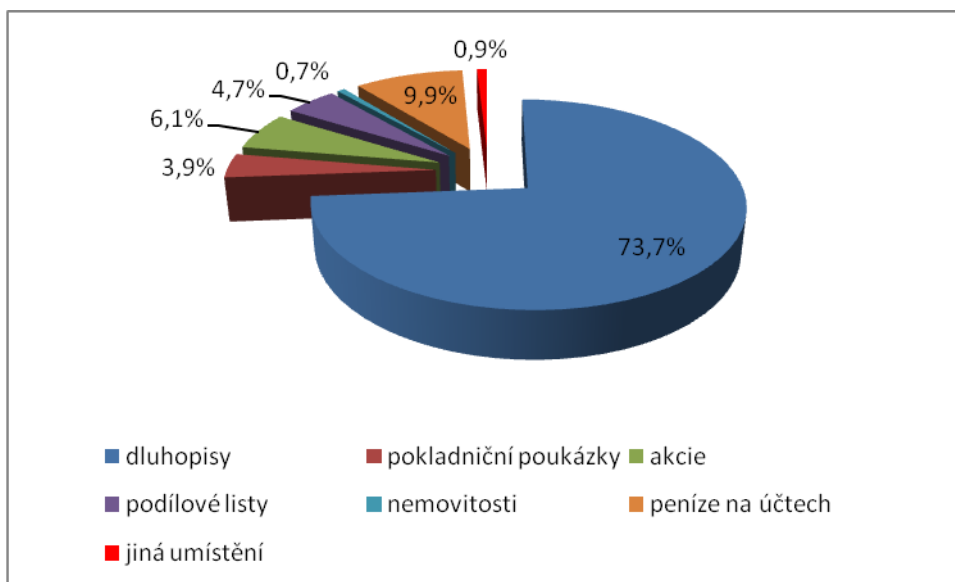
Penzijní fond	Dluhopisy celkem v %		Pokladniční poukázky v %		Akcie v %		Podílové listy v %		Nemovitosti pořízené za účelem zhodnocení prostředků PF v %		Peníze na účtech a termínovaných vkladech v %		Jiná umístění v %	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
AEGON	78,6	71,1	0,0	7,5	5,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16,0	21,4	0,0	0,0
Allianz	98,1	97,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4	2,2	0,5	0,0
AXA	76,2	77,4	4,1	0,3	3,3	3,3	3,0	3,2	4,8	5,5	8,1	9,8	0,6	0,5
ČSOB Progres	80,7	92,6	9,9	0,0	4,0	2,9	0,7	0,6	0,1	0,0	4,5	3,7	0,1	0,2
ČSOB Stabilita	78,6	92,3	10,2	0,0	2,0	1,6	2,2	2,2	0,0	0,0	6,7	3,8	0,2	0,2
Generali	86,4	91,1	1,1	0,0	1,8	4,4	0,0	0,4	0,5	0,4	7,7	3,8	2,5	0,0
ING	79,3	85,9	5,5	5,6	3,5	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	10,3	8,6	1,1	0,0
ČP	86,9	87,3	0,0	0,0	5,2	1,6	3,4	4,8	0,0	0,0	3,3	6,1	1,2	0,2
ČS	61,1	57,4	4,2	2,0	3,4	2,6	8,6	7,2	0,0	0,0	21,6	30,8	1,1	0,0
KB	82,9	87,9	1,4	0,0	0,0	0,0	2,7	1,6	0,0	0,0	12,2	9,9	0,8	0,6

zdroj:vlastní zpracování na základě ²⁷

Zajímavá je strategie penzijního fondu Allianz. V roce 2008 tato společnost investovala 98,1 % finančních prostředků do dluhopisů, jež představují málo riziková finanční aktiva, pro rok 2009 množství dluhopisů nepatrně snížila. Tato konzervativní strategie se fondu velmi vyplatila, jelikož v roce 2008 dosáhl druhého nejlepšího výsledku zhodnocení. Naopak do dluhopisů nejméně investoval penzijní fond České spořitelny, pouhých 61,1 % z celkových finančních prostředků (rok 2008). Z této investiční strategie vzešlo zhodnocení pouze 0,40 %. Vzhledem k tomu, že penzijní fond České spořitelny podíl dluhopisů na celkových finančních aktivech pro rok 2009 ještě snížil na 57,4 %, bude výsledné zhodnocení jistě zajímavé.

Celkové složení finančního umístění za všechny penzijní fondy na trhu má následující skladbu. Největší část samozřejmě tvoří dluhopisy. Složení finančních aktiv bude ukázáno pro rok 2007, 2008 a 2009.

Rok 2007 bylo období ještě před ekonomickou krizí. Z toho důvodu volily penzijní fondy méně konzervativní investiční strategii. Tento závěr vyplývá i z obr. 12, kde je možné si povšimnout skladby finančních aktiv za všechny penzijní fondy.

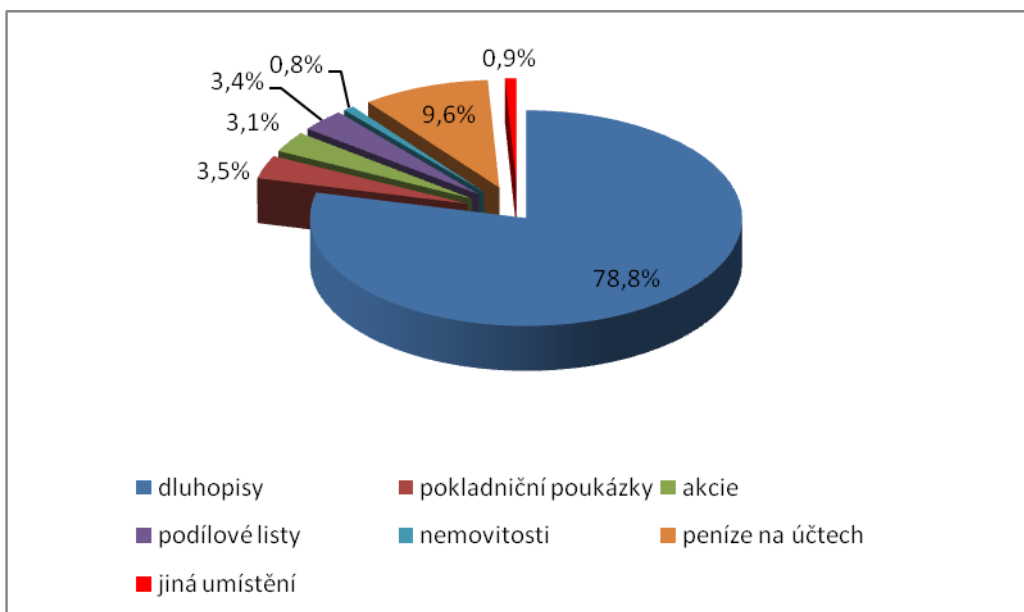

Obr. 12 Finanční aktiva za rok 2007

zdroj:vlastní zpracování na základě²⁷

Dluhopisy odpovídají 73,7 % z celkových finančních aktiv. Při pohledu na finanční umístění v roce 2009 (obr. 14) je patrný rozdíl necelých 8 %. Druhým nejvíce používaným instrumentem jsou peníze na účtech a třetím akcie. V následujících letech pak dojde k větším změnám v tomto pořadí.

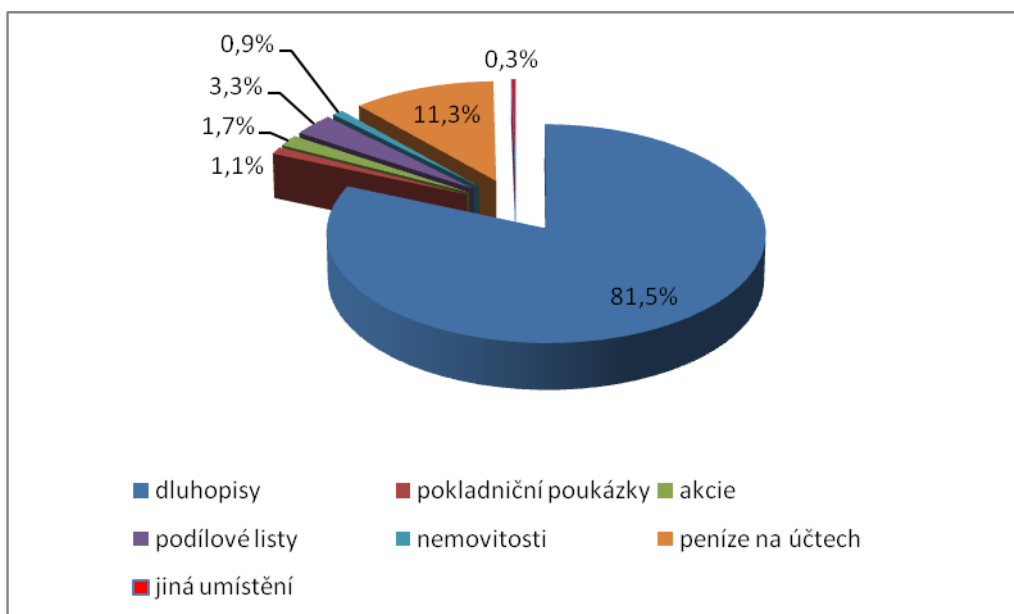
Konkrétní skladbu pro rok 2008 ukazuje obr. 13, na kterém je vidět, že dluhopisy zabíraly v tomto roce přesně 78,8 %. Druhým nejvyužívanějším finančním aktivem byly peníze na účtech a termínovaných vkladech (9,6 %). Třetí místo obsadily pokladniční poukázky, jen o jednu desetinu procenta méně bylo investováno do podílových listů. Až pátým nejčastějším aktivem byly akcie. Poté následují jiná umístění. Tím se myslí například cenné movitosti²⁷. Nejméně využívaným aktivem skončily nemovitosti. Nízké zastoupení akcie je také dáno již zmiňovanou legislativní regulací.

Obr. 13 Finanční aktiva za rok 2008

zdroj:vlastní zpracování na základě²⁷

Jaké zhodnocení penzijní fondy díky této strategii získaly, je známo. Jaký bude výsledek investování penzijních fondů pro rok 2009, zatím ještě známo není, nicméně skladba finančních aktiv je následující. Zachycuje ji obr. 14.

Obr. 14 Finanční aktiva za rok 2009

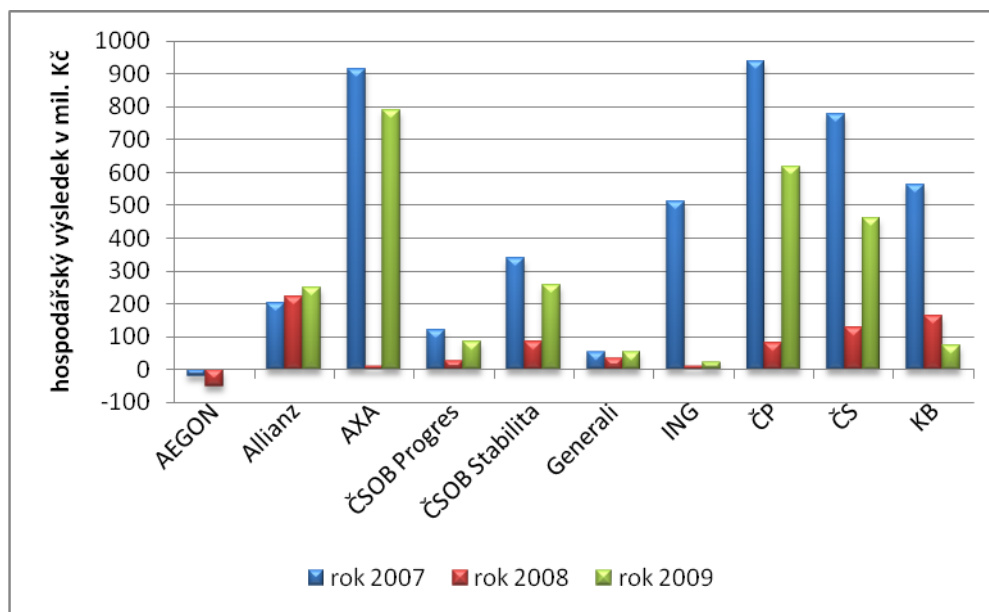
zdroj:vlastní zpracování na základě²⁷

Na obr. 14 je patrné složení finančních aktiv pro rok 2009. Stejně jako v roce 2007 a 2008 převládají dluhopisy. Dokonce došlo k navýšení množství dluhopisů o 2,7 % oproti roku 2008 a o 7,8 % oproti roku 2007. Rovněž i druhá nejčastěji využívaná varianta, peníze na účtech a termínovaných vkladech, je shodná pro všechny tři roky. Opět vzrostlo množství tohoto aktiva a to o 1,7 % (rok 2008) a o 1,4 % vzhledem k roku 2007. Nejvýznamnější rozdíl mezi jednotlivými roky jistě představují akcie, jejichž podíl postupně klesal. Tento fakt by se dal vysvětlit právě rizikovostí akcií. Penzijní fondy raději odprodaly akcie, aby se vyhnuly rizikové investici. Podílové listy klesly oproti roku 2008 o jednu desetinu procenta, a přesto se posunuly ze čtvrtého na třetí místo. Čtvrté nepoužívanější finanční aktivum se v porovnání s rokem 2008 odlišuje. V roce 2008 obsadily 4. místo podílové listy, kdežto v roce 2009 se na toto místo přesunuly akcie. Poté se nacházejí pokladniční poukázky, nemovitosti a nejméně penzijní fondy investovaly v roce 2009 do jiného umístění.

Závěrečné porovnání investičních strategií penzijních fondů pro rok 2008 a 2009 vykazuje očekávaný výsledek. Z roku 2008 se penzijní fondy nejspíš poučily a následující rok zvolily více konzervativní strategii. Zvýšily podíl dluhopisů a peněz na účtech, oproti tomu poklesl podíl akcií, pokladničních poukázek, podílových listů a ostatních umístění. Zajímavá tak budou roční zhodnocení penzijních fondů v roce 2009. Zde se teprve ukáže, zda se penzijním fondům konzervativnější strategie vyplatila.

Rok 2008 nepoznamenal penzijní fondy jen nízkým nebo i nulovým zhodnocením. Nedobré výsledky zaznamenaly fondy také v hospodaření, což právě se zhodnocením souvisí. U některých fondů zisk výrazně klesl, u penzijního fondu AEGON se dokonce ztráta ještě více prohloubila. Jak vypadal vývoj hospodářských výsledků jednotlivých penzijních fondů v roce 2007, 2008 a 2009 ukazuje obr. 15. Nejlepších výsledků, co se týče hospodaření, v roce 2007 docílil penzijní fond České pojišťovny. Zisk se rovnal hodnotě 939 mil. Kč. Hned za tímto fondem skončil penzijní fond AXA se ziskem 912,9 mil. Kč. V roce 2008 byla situace již odlišná. Penzijní fond České pojišťovny byl z prvního místa vytlačen penzijním fondem Allianz, jehož zisk v době ekonomické krize dosáhl výše 220 mil. Kč. Penzijní fond AXA byl vystřídán penzijním fondem Komerční banky s hodnotou zisku 165 mil. Kč. Fantastický návrat zažil penzijní fond

AXA v roce 2009, který se z osmého místa v roce 2008, vyšvihl hned na první místo. Jeho zisk byl ve výši 789 mil. Kč. Druhé místo obsadil penzijní fond České pojišťovny. Zisk odpovídal hodnotě 619 mil. Kč.

Obr. 15 Hospodářské výsledky PF v letech 2007-2009

zdroj:vlastní zpracování na základě ²⁷

Na základě obr. 15 si lze všimnout, jaké změny nastaly v hospodářském výsledku u jednotlivých penzijních fondů. Penzijní fondy AXA, ČSOB Progres, ČSOB Stabilita, Generali, ING, PF České pojišťovny a PF České spořitelny měly v roce 2007 dobré výsledky, pak se jejich zisky náhle propadly a v roce 2009 se postupně snaží vrátit na původní úroveň roku 2007. Jiný vývoj je u penzijního fondu Komerční banky. Zde má zisk neustále klesající tendenci. Je tedy zajímavé, že v roce 2008 získal penzijní fond lepší hospodářský výsledek než v roce 2009. Přesně opačná situace je u penzijního fondu Allianz. Tady zisk vykazuje stálý růst.

Součet hospodářských výsledků za všechny penzijní fondy v roce 2007 dosahoval výše 4 394,5 mil. Kč. V roce 2008 se tento ukazatel významně propadl na částku 706,4 mil. Kč. Rok 2009 je ve znamení zlepšení hospodářských výsledků, jejich hodnota se v součtu rovná 2 608 mil. Kč. Způsoby zacházení s hospodářským výsledkem určuje zákon o penzijním připojištění. 85 % zisků se rozdělí mezi účastníky, minimálně 5 % tvoří příděl

do rezervního fondu a maximálně 10 % se použije dle rozhodnutí nejvyššího orgánu akciové společnosti, tedy valné hromady.^{24,27}

Vzhledem k výsledkům hospodaření penzijních fondů očekává autorka pro rok 2009 následující zhodnocení. Většina penzijních fondů zhodnotí prostředky svých klientů o nějaké procento více než v roce 2008, ale zároveň toto číslo nepřesáhne zhodnocení roku 2007. Jiná situace by mohla být pro penzijní fond Allianz a Komerční banky. U penzijního fondu Allianz se autorka domnívá, že by zhodnocení mohlo předčít rok 2007, zatímco zhodnocení penzijního fondu Komerční banky by možná mohlo dopadnout ještě hůř než v roce 2008. Avšak toto je pouze osobní názor autorky. Skutečné výsledky mohou být naprosto odlišné. Konkrétní výsledky jednotlivých penzijních fondů budou známy po konání valné hromady, zde se totiž rozhoduje o rozložení dosaženého zisku. Do jednoho měsíce od konání valné hromady pak musí být každý účastník informován o zhodnocení, které mu bude připsáno a množství příspěvků, které penzijní fond eviduje v jeho prospěch.²⁴

4.3 Nejenom o ekonomické krizi s předsedou představenstva penzijního fondu Allianz

Autorka získala cenný kontakt na generálního ředitele a předsedu představenstva penzijního fondu Allianz pana doktora Petra Poncara. Pan doktor Poncar byl velmi ochotný a souhlasil s osobním setkáním, při kterém autorce odpověděl na její dotazy.

1. Za čím je úspěch PF Allianz, který měl za rok 2008 zhodnocení 3 %, což bylo hned po PF AEGON nejvíce, a jako jediný si udržel zhodnocení podobné předchozím rokům na rozdíl od ostatních fondů, jejichž propad pocítila většina účastníků penzijního připojištění.

Celý úspěch stojí za tím, že penzijní fond Allianz nahlíží na penzijní připojištění jako na životní pojištění, které má v sobě zahrnutou implicitní garanci. Touto garancí se rozumí 100% garance vkladu a výnosy musí být z dlouhodobého hlediska udržitelné. Další úspěch je dán náklady penzijního fondu Allianz. Náklady penzijních fondů znamenají poměr

celkových nákladů k prostředkům ve správě. Penzijní fond Allianz dosahuje nákladů pod 1 %, zatímco ostatní penzijní fondy mají náklady v rozmezí 1,0-1,6 %. Nízkých nákladů je dosaženo akcionáři, kteří si rozdělují menší část hospodářského výsledku, než dovoluje zákon o penzijním připojištění. Tedy méně než 10 %. Celá tato strategie byla zavedena kolem roku 2003-2004. Důležité je také určit si cíl. PF Allianz si stanovuje minimální investiční cíl, jehož chce dosáhnout.

2. Pocítil PF Allianz ekonomickou krizi, která poznamenala hlavně rok 2008 a 2009?
Ať už počtem nově příchozích účastníků, odchodem stávajících či snížením výše příspěvku na penzijní připojištění.

Zajímavá je investiční strategie tohoto fondu. V roce 2007 odprodal veškeré akcie, takže když v roce 2008 a 2009 došlo k propadu akciových trhů, nijak to PF Allianz nepoznamenalo. Problém nastal u penzijních fondů s větším podílem akcií. Tyto fondy žily na dluh, protože měly vysoké náklady příštích období a Česká národní banka odmítla tyto náklady uznat za aktiva. Z těchto důvodů nesplňovaly penzijní fondy požadavky na minimální kapitálovou přiměřenost. Během roku 2009 musely tyto fondy navýšit základní kapitál celkem o 6-8 mld. Kč, což vedlo ke změnám portfolia. Situace v penzijním fondu Allianz byla odlišná. Fond měl nejnižší náklady příštích období a jeho nerizikové investice neohrožovaly kapitálovou přiměřenost. Navíc fond nakoupil výhodné dluhopisy se střednědobě slušným výnosem.

Ekonomická krize se v oblasti penzijního připojištění začala projevovat až se zpožděním. Z tohoto důvodu se teprve nyní snižují finanční příspěvky účastníků. Také došlo k lehkému navýšení zrušení smluv o penzijním připojištění. Avšak v období Vánoc či před dovolenými, kdy lidé potřebují více peněz, je množství stornovaných smluv větší než nyní.

3. Jaké jsou Vaše vyhlídky do budoucnosti? Co se týče trhu s penzijním připojištěním, zhodnocení PF Allianz, počtu klientů atd.

Cílem je růst celého penzijního fondu, růst prostředků ve správě a zvyšování počtu účastníků. Ovšem není růst jako růst. Některé fondy mají za cíl rychlý růst, což s sebou

přináší i rychlý růst závazků. PF Allianz chce dosáhnout trvalého, středně rychlého růstu. Tento růst by byl financován z vlastních zdrojů.

4. Velmi diskutována je také výše státního příspěvku. V loňském roce byla navržena změna. Minimální měsíční příspěvek účastníka by byl 300 Kč a tomu by odpovídala výše státního příspěvku 50 Kč. Co si o této změně myslíte? Jak by se to projevilo v zájmu účastníků?

Dokonce se prý projednává zrušení státního příspěvku pro penzijní připojištění, stavební spoření a daňové uznatelnosti pro životní pojištění. To by zajisté mělo velký dopad na všechny tyto produkty. Co se týče změny struktury státního příspěvku, projevilo by se to nejspíš na odlivu účastníků penzijního připojištění.

5. Jaký je Váš názor na tuto penzijní reformu, kterou by se z penzijního připojištění mělo stát penzijní spoření, které by prodávaly penzijní společnosti?

Problémem je už samotné založení penzijních společností. Pro založení penzijního fondu či takové společnosti je potřeba zhruba 100-120 milionů korun. Akcionáři vlastníci již penzijní fond by museli vynaložit znova tutéž částku, aby založili alternativu k penzijním fondům. Navíc v dnešní době je okolo 6 milionů potenciálních klientů, z čehož je již 4,5 milionů účastníky penzijního připojištění. Trh je tedy docela naplněn.

Nicméně změna penzijních fondů je nutná, avšak jiným směrem. Z hlediska Evropské unie jsou penzijní fondy působící v České republice unikátní. Srovnatelný penzijní fond je až v Mexiku. Změny se nabízejí dvě. Oddělení majetku - v současné podobě není majetek účastníků oddělen od majetku akcionářů. Avšak penzijní fondy mají z tohoto oddělení obavy. Další možností je transformace penzijních fondů do životních pojišťoven a vytvoření licencovaného produktu, jež by nabízelo více finančních společností. Účastníci by pak měli 10 let na to, aby penzijní připojištění převedli do licencovaného produktu. Po této době by penzijní připojištění zaniklo.

Problém předkládané reformy je také v tom, že penzijní spoření a penzijní připojištění by působily současně. V případě, že by penzijní fond měl již jen několik posledních účastníků (ostatní by už přestoupili k penzijním společnostem), musel by tento fond i nadále existovat a vynakládat náklady na provoz a správu.

6. V srpnu vstoupila v platnost novela zákona o kapitálových trzích, která upravuje přechod mezi penzijními fondy - byl zpoplatněn. Pocítil to PF? Souhlasíte s tím?

Tato novela přinesla 2 důležité novinky. Za prvé rozšíření informační povinnosti. Vznikl informační list, na kterém se uvádí výše provize za uzavření smlouvy o penzijním připojištění. Tato provize je ovšem podstatně nižší než například u uzavření smlouvy na životní pojištění. Zde se provize stanovují procentem z celkového ročního pojistného. Pozoruhodný je fakt, že u penzijního připojištění musí být zveřejňovány provize, zatímco u ostatních finančních produktů tato povinnost není. Druhou novinkou je již zmiňovaný poplatek za přechod k jinému penzijnímu fondu. Došlo k omezení převodů. Vliv na přechod ke konkurenci měl také zákaz ovlivňování zaměstnavatelů a zákaz pobídek.

7. Budoucí účastník penzijního připojištění má možnost při uzavírání smlouvy sjednat výplatu výsluhové, pozůstalostní či invalidní penze. Využívají účastníci tuto možnost anebo většina sjednává pouze povinnou starobní penzi?

Lidé rádi využívají i ostatní tři penze než jen starobní. Pozůstalostní penze je výhodná v tom, že peněžní prostředky pak nevstupují do dědického řízení. Nevýhodou invalidní penze zas je snížení finančního obnosu určeného na stáří. Účastníci rádi využívají i výsluhové penze. S novinkou přichází na trh penzijní fond AXA, jež nabízí možnost opakovaného sjednání této penze. Výsluhová penze je tedy vyplacena dvakrát během existence penzijního připojištění.

8. Problémem penzijního připojištění je, že většina lidí si nechá vyplatit naspořené prostředky formou jednorázového vyrovnání a nevyužívá doživotní starobní penzi. Jak je to u PF Allianz? Co převažuje?

Důvod, proč si lidé nechávají vyplácet raději jednorázové vyrovnání, je prostý. Aby důchod dosahoval přijatelné výše, musí být na účtu účastníka naspořeno alespoň ½ milionu korun. Pokud účastníci tohoto obnosu nedosáhnou, zvolí raději jednorázové vyrovnání.

9. Jaká je Vaše konkurence, je těžké se prosadit mezi ostatními PF? Na co lákáte uchazeče, jaká je propagace? Nabízíte nějaké výhody oproti konkurenci?

Propagace je obtížná. Nelze použít klasickou produktovou reklamu, jelikož konstrukce penzijního připojištění je u všech penzijních fondů stejná. Reklama například v televizi by znamenala reklamu na penzijní připojištění jako takové, ale ne na konkrétní penzijní fond. Z důvodů srovnatelnosti produktu je těžké se prosadit mezi konkurencí. Penzijnímu fondu Allianz se tak víc než produktová reklama osvědčila imageová reklama a Public Relations (PR). Aby se fond lépe dostal do podvědomí účastníků a hlavně budoucích klientů, publikuje již několik let jako první penzijní fond své výsledky hospodaření. Výhodou v tomto případě je, že při zveřejnění výsledků dalšího fondu provedou média srovnání s výsledky hospodaření penzijního fondu Allianz a tím ho opět připomenou veřejnosti.

Pro získání nových klientů nabízí PF Allianz i dárky zdarma. Při sjednání penzijního připojištění obdrží klient špičkové úrazové pojištění, při sjednání po internetu získá účastník 1 000 Kč. Navíc zde existuje provázání s pojišťovnou Allianz. Takže u životního pojištění má klient možnost uzavřít i připojištění zproštění od placení penzijního připojištění v případě invalidity. Penzijní připojištění je v tomto fondu chápáno jako „otvírač dveří“. Pod tento pojem lze kromě penzijního připojištění přiřadit i povinné ručení a stavební spoření. Každý občan s osobním vozidlem musí mít uzavřené povinné ručení. U penzijního připojištění a stavebního spoření je poskytován státní příspěvek. Proto penzijní fond na tento produkt nabaluje další pojistné produkty. Při sjednání penzijního připojištění získá účastník 10% slevu na pojištění majetku.

Jako způsob propagace je možné chápat i charakteristiky penzijního fondu. Jedná se o fond s nejnižším průměrným věkem účastníka a to 45 let a s nejnižšími náklady. Pro klienty je jistě důležité, že PF Allianz dosahuje dlouhodobě kvalitních výnosů.

10. Máte Vy sám sjednáno penzijní připojištění?

Ano, také předseda představenstva penzijního fondu má sjednáno penzijní připojištění.

Schůzka s předsedou představenstva penzijního fondu Allianz byla velmi zajímavá a přínosná. Autorka si rozšířila vědomosti a znalosti o penzijním připojištění a lépe poznala jeden z deseti penzijních fondů působících v České republice.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce byla komparace investičního životního pojištění s penzijním připojištěním se státním příspěvkem. K provedení tohoto porovnání bylo třeba nejprve u obou produktů charakterizovat principy, na kterých investiční životní pojištění a penzijní připojištění stojí. Poté bylo možné přistoupit ke komparaci. Ta byla provedena z různých hledisek. V diplomové práci bylo porovnáváno investiční životní pojištění a penzijní připojištění z hlediska zúčastněné osoby, zaměstnavatele, společnosti nabízející konkrétní produkt, státu, podstaty produktu. Značná část byla věnována komparaci produktů vzhledem k vývoji ekonomiky. Tím se rozumí, jak se vyvíjel hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflace, průměrná hrubá mzda a počet obyvatelstva v České republice. Také bylo provedeno porovnání výkonnosti investičních fondů a investičních strategií a zhodnocení penzijního fondu. Poslední kapitola se týkala ekonomické krize. Tento výkyv ekonomiky se projevil v České republice v roce 2008 a značně ovlivnil oblast pojišťovnictví, hlavně pak penzijní připojištění se státním příspěvkem.

V diplomové práci se objevila řada dílčích analýz. Jednak obsahovaly rozbor pojistného trhu s investičním životním pojištěním a s penzijním připojištěním a jednak to byly již zmiňované analýzy vývoje ekonomiky a výkonnosti investičních fondů či zhodnocení penzijních fondů. Také kapitola o ekonomické krizi obsahovala rozbor, které se týkaly finančního umístění penzijních fondů jako celku za rok 2007 (období před ekonomickou krizí), 2008 (doba ekonomické krize) a 2009 (v počátku roku 2009 byla ekonomická krize v plné síle, konec tohoto období znamenal její oslabení). Závěr z těchto analýz vypověděl o rostoucím množství dluhopisů držených penzijními fondy a naopak o výrazném snížení rizikových cenných papírů, čili akcií. Tento fakt vyplýval i z analýzy finančních umístění jednotlivých penzijních fondů. Rozboru byly podstoupeny také hospodářské výsledky jednotlivých penzijních fondů. Na základě těchto údajů byl proveden odhad zhodnocení penzijních fondů pro rok 2009. Tento odhad je ovšem pouze názor autorky, skutečné zhodnocení bude patrné zhruba v polovině roku 2010.

Diplomová práce je také obohacena o rozhovor s předsedou představenstva penzijního fondu Allianz, panem doktorem Petrem Poncarem, jenž zodpověděl otázky připravené

autorkou. Interview se netýkalo pouze penzijního fondu Allianz, ale také celého trhu s penzijním připojištěním a dopadu ekonomické krize na tento sektor.

Přínosem diplomové práce je zajištění analyzování aktuálního stavu na pojistném trhu s investičním životním pojištěním a na trhu penzijního připojištění. Práce také přispěla tím, že v ní byl proveden rozbor finančních aktiv penzijních fondů a tím je možné zjistit, jaká opatření v investování v době před a během ekonomické krize penzijní fondy přijaly.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Citace

- [1] DAŇHEL, J., et al. *Pojistná teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2005. Řešení životních rizik pojistnými produkty, s. 207. ISBN 80-86419-84-3.
- [2] *Zákon o pojišťovnictví* [online]. 1998-2010 [cit. 2010-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/pojistovnictvi/cast1h3.aspx>>.
- [3] *Produktové listy* [online]. 2007-2009 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://produktovelisty.cz/pojisteni-osob/projekt/zpravy/44-tank-a-jak-lepe.html>>.
- [4] *Zákon o pojistné smlouvě* [online]. 1998-2010 [cit. 2009-11-22]. Dostupný z WWW: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/pojistna_smlouva/>.
- [5] *Zákon o penzijním připojištění se státním připojištění* [online]. 2000-2010 [cit. 2010-02-05]. Dostupný z WWW: <http://www.finance.cz/zpravy-soubory/PE_42_1994.rtf>.

Bibliografie

- BALDWIN, B. G. *The New Life Insurance Investment Advisor*. 2nd edition. New York: McGraw - Hill, 2001. 400 p. ISBN: 0-07-136364-5.
- ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. 2. vyd. aktualiz. Praha: Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.
- VOSTATEK, J. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 2000. 601 s. ISBN: 80-85963-21-3.
- MORÁVEK, D. Způsobil současnou krizi trh nebo stát?. *Podnikatel.cz* [online]. 17. 10. 2008, [cit. 2010-04-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/stoji-za-soucasnou-financni-krizi-trh-nebo-stat/>>.
- ŠÍSTKOVÁ, D. Krize na finančních trzích si vybrala několik obětí. *Opojištění.cz* [online]. 25. 9. 2008, [cit. 2010-04-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.opojisteni.cz/editorial/krize-na-financnich-trzich-si-vybrala-nekolik-obeti-/>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A.....	Úmrtnostní tabulky pro muže narozeného v roce 1971 ⁵⁸
Příloha B.....	Vývoj ekonomiky v letech 2005-2008 ⁵⁹
Příloha C.....	Nákladovost investičního životního pojištění ⁶⁰
Příloha D.....	Náklady penzijních fondů ⁶¹

⁵⁸ Vlastní zpracování v rámci semestrální práce na předmět Informatika v pojišťovnictví.

⁵⁹ Vlastní zpracování na základě ^{15,16,17,18,40,42,51}

⁶⁰ *Produktové listy* [online]. 2007-2009 [cit. 2010-04-24]. Přehled nákladovosti IŽP (dle PER). Dostupné z WWW: <http://www.produktovelisty.cz/pojisteni-osob/listy/prehledy/doc_download/65-pehled-nakladovosti-ip-dle-per.html>.

⁶¹ *Produktové listy* [online]. 2007-2009 [cit. 2010-04-24]. Náklady penzijních fondů. Dostupné z WWW: <http://www.produktovelisty.cz/penzijni-pripojisteni/listy/prehledy/doc_download/73-naklady-penzijnich-fond.html>.